

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט

באר חפרוה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זיע"א בפרשת השבוע

עבודת הצדיקים להגביה את בני דורם משפל המצב

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה; ויקרבו ימי ישראל למות (מז. כח-כט) עבודת הצדיק בעוה"ז הוא לרדת ממדרגתו הרמה אל מקום הרע, ולהרים משם מה ששפל מהטוב לתוך הרע, לתקנם ולהחזירם אל הקודש וזהו יחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, י"ז בגימט' טו"ב דיעקב ירד למצרים להעלות משם את הטוב ששפל לתוך הרע, ובאמת הכניס חיות להטוב שהיה נמצא בארץ מצרים, ואף דשם היה אתרא דמותא - תגבורת הרע, אבל מכיון שירידה זו היתה לצורך עליה, למען הגביה משם את הטוב ולהחזירו להקב"ה ע"כ נקרא שמו שם 'ישראל' מדרגה גבוהה. וזהו ויקרבו ימי ישראל למות' אעפ"י שהיה במקום 'למות' - מקום מוות, עכ"ז יצא והיה עבודת הקירוב לקרב את הכל להשי"ת נקרא בשם 'ישראל'.

(רבינו אדמוה"ז מסאדיגורה ז"ע)

ע"י מידת האמת אפשר לצלות את הגלות הקשה

ויחי יעקב בארץ מצרים (מז. כח) 'יעקב' מרמז על מידת האמת, 'תתן אמת ליעקב', ו'יחי יעקב' - במידת האמת אפשר לחיות בבלות את כל העתים הקשים 'בארץ מצרים' מצרים מלשון מיצה, ולעבור את המצבים הקשים ביותר.

(הידושי הרי"מ)

יהודים צריכים לחיות, והגויים למות

ויחי יעקב בארץ מצרים (מז. כח) בפולין היתה מתהלכת אמרה מפורסמת מהרה"ק רבי אהרן יחיאל מקוזניץ זצוק"ל שהיה מכונה דער 'וילדער קוזניצער' וכך היה דורש את הפסוק דנן: 'ויחי יעקב בארץ מצרים'; ויחי - גילעבט, יעקב - א איה, בארץ - אין דער ערה. מצרים - א גוי.

הצדיקים מגרשים את הטומאה ומגלים את מסתרי הקדושה בכל מקום בואם

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה (מז. כח). כתב הגה"ק רבינו שלום תאומים זצוק"ל א"כ שטפנשט דהנה יוסף צדיקא אפילו בארץ מצרים ארץ הטמאה היה נקרא חי בקדושתו שלימה, כי הצדיקים מבטלים טומאת המקום ע"י קדושתם המתרבה בכל שעה ומתדבקים באל חי, והטומאה נכפפת ומשוקעת במקומה, כענין שאמרו ז"ל (תענית כ"א) אין מקום מכבד את האדם אלא אדם מכבד את המקום וכו', כי אדם נקרא אדם השלם בקדוש, ופי' 'מכבד' מלשון 'מכבדן הבית' (ברכות נ"א). וזה שמנה שבע עשרה שנה ביחוד, כי הצדיקים מקטינים עצמם כאילו היום נולדו ובכל שעה לוחמים מלחמתם מחדש כי השטן צופה בכל עת ללכדו, ופעם מעלים את המקום שלא ידע [שהוא] מקום טומאה, אבל הצדיקים משגיחין ע"ו וזוכרין המקום איזה הוא, לזה יעקב ידע

שהוא בארץ מצרים ונתחזק בחיותו. וזה סמית 'וישב 'ישראל' בארץ גשן' (שם, כז), ר"ל בשם 'ישראל' יורה גודל קדושה, ויאחזו בה, כענין ופרינו בארץ (לעיל כו, כב), ותיכף

דור הולך - בגבעתיים הגאון רבי יוסף מאיר גליקסברג זצ"ל

רבה הראשי של גבעתיים כיוזב שנים נסתלק ו' טבת תשפ"ה ונטמן בבית העלמין נחלת יצחק גבעתיים

נושא דברים בכינוס של מוסדות שטפנשט כהג הסוכות בגבעתיים לצידו ידו ונאמנו הוותיק הגה"ח רבי שמואל שור זצ"ל יו"ר ועד חסידי שטפנשט

דברים לזכרו בעמוד 2

ויחי בלא הפסק קדושתו, וזה טעם הסתימה.

(אור התורה - שטפנשט)

הכות לבני"ה להחזיק מעמד בגלות בא מיעקב אבינו

ויחי יעקב בארץ מצרים (מז. כח) גדולתו של יעקב אבינו היתה ביכולתו לחיות חיים של תורה ועבודה של התקשרות לה' גם בארץ הטומאה והשקר של מצרים. ואת הכות הזה הוריש לבניו להחזיק מעמד בארצות הגויים בכל רחבי תבל.

(הידושי הרי"מ)

יעקב אבינו שאב נחת רוח מזה שגם יוסף אבינו רוצה להקבר במצרים

ויאמר אנכי אעשה כדברך: ... וישתחו ישראל על ראש המטה (מז. ל"א) יעקב אבינו חשש שיוסף הצדיק ישאירו במצרים כדי שיוכל להקבר על ידו וע"ז הרגיעו יוסף ואמר לו 'אנכי אעשה כדברך', כלומר, גם אני אצוה את בני ישראל שישאו אותי במצרים כפי שצוית אתה, וא"כ אין לך ממה לחשוש וע"כ 'וישתחו ישראל', כי ראה

בזה צדקתו של יוסף שגם הוא אינו חפץ להקבר במצרים.

(מקור ברוד - כ"ק האדמו"ר רבי ברוד מסרעט וזיניץ ז"ע)

יעקב חשש שיצטרך לרדת ממודרגתו בכדי להתחבר עם אפרים ומנשה שגולדו במצרים ובסוף היה להיפך שהם התקרבו ועלו למדרגותיו

ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי ארץ מצרים לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יחיזו לי (מז. ה) כששמע יעקב שבנו הוא מושל בארץ מצרים חשש שמא אינו עומד בצדקו, כי קשה למושל להתנהג בצדקות וקדושה ובפרט בארץ מצרים-ערות הארץ, וביותר חשש על בני יוסף שבוודאי אינם במדרגת בני יעקב, ולכן כבוא יעקב למצרים חשש שיהיה מוכרח לרדת ממדרגתו הגבוהה כדי שיהיה להם איזה התחברות וזה

שאמר יעקב עתה נודע לי שגם שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים - ערות הארץ, גם הם בצדקתם, כיאות לבני יעקב 'עד באי אליך מצרים' במקום שאצטרך לבוא אליהם ולרדת ממדרגתי, הם אדרבה, הם התעלו למדרגתי, ולכן 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי'.

(תורת חיים - הרה"ק מקסוב ז"ע)

גליון מס' 469

פרשת ויחי ה'תשפ"ה

בית המנסת לתורה ולתפילה שטפנשט כולל אברכים לעיון - לפגוד' כולל אברכים לתורה - אה"ע רחוב מרש"ל 13 בני ברק

תלמוד תורה "תורת אמת" שטפנשט בני הימים

מכנה לשיכר קטנה כלל חסידות הרה"ק אלהי

בית שטפנשט - גבעתיים בקבר הצדיק שטפנשט ובעתים

כולל אברכים "תב כמת" מרשיה "מרכז מתנדבים לנאקים

המנסת אורחים ואש"ל ביונייה לקצוות יחידים - בחופנה מראש מתחם קבר האדמו"ר הראשון שטפנשט רח' אלוכב"ח 2 שכ' פאקורד אישי - ורמנה

מקוה טהרה

מפעל קמחא דפסחא וקמחא דשבתא עור וסיוע למשפחות ברוכות בני העניים ושמירת השבת.

אור מתנתו שיעור תורה ברובי הארץ; מניח חיובק ועיני ידות לעם שבשדות, בהשתתפות גדולי המשישים וטובי הרבים

הספריה התורנית ומוזיאון להנגזות יהדות וימניה וזכר הצדיקים שטפנשט.

מכון תורני "תורת אמת" - שטפנשט להוצאת כתבי רבותינו הקדושים לבית שטפנשט - ריון - והדמו רומניה.

מפעל האנציקלופדיה לחכמי חז"נים

מספרי המכון ניתן להשיג במשרדי המוסדות: אנציקלופדיה מילות שבמלכות בית ריון בית

אונות אמת - שטפנשט ריון - רשף קורש - ריון - מנחת מלים - יסן - עליו ובה.

ח"א עניני ברית מילה, ח"ב עניני הלאקה, ח"ג עניני נישואין ובעצה טאני, ח"ד עניני פירון וכן וקצוות לשמירת הילד

אלבד עניני - חרובי ולימנה - כנורו של משה - ננוי שטפנשט עתיקים אלבום עם עני יוסקים

יח"ל על ידי מכון "תורת אמת שטפנשט" הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע בדוא"ל: 7172759@gmail.com

טלפון: 03-579-03-03 פקס: 03-616-5110

ברכת מול טוב חמה ולבבית לרב שמואל זונשיין שליט"א מבמלי 'דפוס אנ"ש' הזוכה כל שבוע להדפיס ולהפיץ את גליונינו זה לריגל שמחת הרב מצווה לבנו הב' אברהם מנחם נ"ו ינה"ר וירווה נחת משמחה זו ומכל יו"ח כברכת מערכת באר בשדה מחלקת ההפצה

הגאון רבי יוסף מאיר גליקסברג זצ"ל

אבל כבד ירד על עולם הרבנות ועל העיר גבעתיים עם הגיעה הבשורה המרה על פטירתו של הגאון רבי יוסף מאיר גליקסברג זצ"ל, רבה של גבעתיים וחבר מועצת הרבנות הראשית, הסתלק לבית עולמו ביום ו' טבת התשפ"ה בגיל 91.

פטירתו מהווה חלל גדול בעולם הרבנות שכן נחשב כזקן רבני הערים בישראל, אך אבל כבד עשי לך העיר גבעתיים שכן הרב זצ"ל היה רבה ומאורח במשך עשרות רבות בשנים, קרוב ליובל שנים, בהם עמד על משמרת התורה והדת כחומה ובצורה, והיה איש חי ורב פעלים לכל דבר שבקדושה.

הגרי"מ זצ"ל נולד בפולין בי' בניסן תרצ"ג לאביו, הרב שמואל יעקב גליקסברג זצ"ל, ששימש כרב בפולין ולאחר מלחמת העולם השנייה כיהן כרב ראשי בבואנוס איירס שבארגנטינה. במהלך המלחמה הוגלתה משפחתו לסיביה.

בשנת תש"ג עלה הרב לארץ עם קבוצת "ילדי טהראן" ונמנה עם הילדים שעמם ייסד מרן הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, את מוסדותיו. בהמשך למד בישיבת חברון בירושלים, שם הוסמך לרבנות על ידי ראש הישיבה, הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, וכן על ידי הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל והגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל.

בשנת תש"ט נשא את הרבנית תחילת פנקל, והשניים עברו להתגורר בתל אביב, שם שימש הרב כרב בית כנסת ולמד בכולל. בשנת תשי"ז הוזמן לייסד ישיבה בסאן פאולו שבברזיל ועסק בהוראה ובחינוך בקהילה היהודית בעיר. בשנת תש"ך מונה לר"מ ולמנהל רוחני בישיבת הדרום ברחובות, בהנהגתו של הגאון רבי צבי יהודה מלצר זצ"ל. הוא כיהן כחבר הרבנות ברחובות, והקים בית כנסת לנוער.

בתחילת שנת תשכ"ז נבחר לחבר לשכת הרבנות בגבעתיים, ולאחר כחצי שנה מונה לרבה הראשי של העיר. בגבעתיים ייסד בית מדרש גבוה ללימוד תלמוד ופוסקים, והרבה במסירת שיעורי תורה ברחבי הארץ.

במהלך שנות כהונתו ברבנות הראשית לישראל שימש הרב גליקסברג בתפקידים מרכזיים, בהם יו"ר ועדת חינוך והסברה, מתאם קשרי כשרות בין הרבנות הראשית לרבנים בתפוצות, יו"ר ועדת הכשרות הארצית, חבר ועדת הבחינות לרבני עיר, וחבר הוועדה להכנת חוק המועצות הדתיות. כמו כן, שימש כיו"ר חבר הרבנים בישראל, יזם השתלמויות לרבנים, ופרסם מאמרים רבים בהלכה ובאגדה.

שילוב היהדות בגבעתיים

כמה מופלאים דברי ראש העיר המיתולוגי של גבעתיים מר אפי שטנצלר בהספדו במהלך ההלוויה, בה הזכיר את יכולתו של הרב גליקסברג זצ"ל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ובנועם וכן היה משיא את מבוקשו למען צרכי הדת בגבעתיים, וללא הפגנות וסערות מיותרות שהיו מנת חלקם של כל הערים האחרות. [דבר כמעט בלתי אפשרי בתקופתנו]. מעניין כי מר שטנצלר הזכיר, כי בית המשפט התבטא פעמיים על אופייה של העיר גבעתיים שהיא 'עיר חילונית' והוא ניסה להתקומם

מוסדות שטפנשט בארה"ק היכל ישיבה על קברו

בביתנו רחוב רומנים 1 אלעד רחוב הרי"מ 55
בני ברק רחוב מורשיל 13 בית שמש רחוב נהדרים 2
אימ רומניה רחוב אליבטרה ריח 2

ירב בבת יהודה תאניה ואניה

יחד עם כל בית ישראל ובתוכם תושבי גבעתיים מתפללי בתי הכנסת ולומדי התורה המומים ומזועזעים אנו עד דרכוכה של נפש המסתלקות לשמי רום של האי חסיד האי עניו ותלמידיו של אהרן הכהן אוהב שלום ורוח שלום ומאהיב את התורה ולומדיה בחן ושכל טוב על כל סביבותיו, משיירי כנסת הגדולה ממוסדי התורה ומנחילה לרבים משחר נעוריו, ומזקני חשובי הרבנים ובעלי ההוראה בישראל כיובל שנים. אשר עמד לימין הקמת מוסדות שטפנשט והנצחת זכרו של הצדיק משטפנשט בעיר גבעתיים, ומסייע בעצה ובתבונה למען שגשוגם ופריחתם רבות בשנים

הגאון הגדול יוסף מאיר גליקסברג זצ"ל

הרב הראשי לגבעתיים יו"ר חבר הרבנים בישראל וזקן חברי מועצת הרבנות הראשית

אשר נתבקש ליישבה של מעלה לדאבון כל לב ביום ו' טבת תשפ"ה ונטמן ביום ב' לסדר יוחי יעקב בבית העלמין נחלת יצחק גבעתיים

ובזאת מביעים אנו תנחומינו קדם המשפחה הרוממה וזוגתו הרבנית הליט"א בניו וחתנו שליט"א

ובראשם לבנו מו"מ הרה"ג א'תיאל גליקסברג שליט"א רב מרכז גבעתיים

ולכל תלמידיו שומעי לקחו ושוחריו מוסרי, אוהבי השם בעיר גבעתיים ובכל מקומות מושבותיהם מן השמים ירחמו על עם ישראל בדרך עני יתום זה למען יהיה מליץ ישר מן שמיא, יעורר רחמים גדולים להחיש הגאולה העלימה ברחמים, יואזר הקב"ה נחמו נחמו עמי, המקום ירחם את המשפחה החשובה ותלמידיו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

וכל בית ישראל יבכו את השורפה אשר שורף השם.

רבן ותלמידיו לומדי הכוללים בהיכל ישיבה על קברו גבעתיים ההנהלה

ולא יסגרו, אני מסופק אם הציבור מודע לעובדה הזו, כי ללא חינוך דתי אין זכות קיום לעיר, וזו צוותתו של הרב לעיר". מר שטנצלר הוסיף לספר "פעמיים הייתי ראש המטה של הרב לבחירתו לכהן כחבר מועצת הרבנות, והיה לי הכבוד לעשות את החיבורים בין כל חברי הגוף הבוחר לבחירתו בקונצנזוס רחב, הרב היה גשר לחיבור בין כל העדות והזרמים בעיר".

ראש העיר גבעתיים הנוכחי מר רן קוניק הוסיף לתאר באותו קו מענין: "מפגשים רבים שהיו לי עם הרב בביתו הוסיפו לי דעת וחכמה, לא נשכח את כל פועלו של הרב למען העיר גבעתיים, אשר שמו של הרב נקשר בשמה של העיר לעד".

עם מוסדות שטפנשט

בהיותו רבה של העיר גבעתיים היה מרבה לפקוד את ציון הקודש של הצדיק משטפנשט ואף סיפר בזכרונותיו על ההלוויה השניה שנערכה לצדיק משטפנשט בהגיע הארון מרומניה בשנת תשכ"ט, הרב זצ"ל סיפר את ההתרגשות שאחזה בקהל כשנודע שהצדיק משטפנשט היה שלם כביום פטירתו, ואת דמותו של רבה של בני ברק הגה"ח רבי יעקב לנדא זצ"ל עמו היו לו קשרי עבודה רבניים בבית המטבחיים המשותף או לבני ברק ולגבעתיים, בספרו בהתרגשות איך הרב לנדא הביע בפניו את רגשותיו הגואים לנוכח המחזה הבלתי שגרתי שגלה אז בפני קהל המלווים, לימים הוסיף הרב זצ"ל והזכיר כי במשך שנים היה עולה הוא עם הכולל אברכים שייסד בגבעתיים לציון הקודש כל הילולא וכל אימת שהיו עורכים תפילות רבים לישועת הכלל והפרט.

זכרה לו אלוקים לטובה את ידיו רבת השנים למורינו הגה"ח רבי שמואל שור זצ"ל זקן חסידי שטפנשט ומייסד ועד חסידי שטפנשט אשר הרב זצ"ל העריכו כערכו הרם ואף מינה אותו כראש השו"ב"ם בעיר גבעתיים, אשר כאמור היה משותף עם הגה"ח הרב לנדא זצ"ל רבה של בני ברק אשר היה נאמן אף עליו, כמו כן הפקיד הרב גליקסברג בידי האמונות את מלאכת ניהול הגמ"ח לנזקקים של המועצה הדתית בגבעתיים ואת מלאכת ארגון וחלוקת הקמחא דפסחא השנתית לנזקקי העיר, הרב גליקסברג זצ"ל התבטא כי יושרו ונאמנותו של הרב שור זצ"ל בהקפדתו לכל עניני הגמ"ח הם קידוש שם שמים מופלא בעיר החולין גבעתיים, ואף בהקמת מוסדות שטפנשט בעירו גבעתיים נטל חלק פעיל והיה מרבה להשתתף בכנסיו החיוק וההילולות שערכו המוסדות ואף היה מדבר במהלכם ומספר משבחי הצדיק ומנפלאותיו והשפעתו העצומה על העיר גבעתיים והארץ כולה.

ביומו האחרון פונה הרב מביתו לבית החולים איכילוב לאחר שהתמוטט, אולם בבית החולים נאלצו הרופאים לקבוע את פטירתו לתדהמת בני משפחתו תושבי העיר והמוני מכיריו וידידיו. מסע הלוויה התקיים בעיר רבנותו גבעתיים ונטמן בבית העלמין נחלת יצחק. יהי זכרו וזכר מפעליו ומורשתו ברוך לעד, ת.נ.צ.ב.ה.

הרב גליקסברג זצ"ל באירועי שטפנשט שנערכו בגבעתיים נראים הגה"ח רבי שמואל שור זצ"ל יו"ר ומייסד ועד חסידי שטפנשט וילחט"א מוריגו הגה"צ מוהר"א שפירא שליט"א אבד"ק פרס כץ ב"ב

נגד אמירת בית המשפט ולבטל את ההגדרה הזו ללא הועיל. הוא הזכיר כי לחם יחד עם הרב זצ"ל למען מוסדות החינוך הדתי בעיר. "היה לי מאוד חשוב שגבעתיים תשאר עיר משלבת עם דתיים, וכשהתחילו להסגר הגנים הדתיים, דאגנו שגייע כל יום ועד היום אוטובוס של תלמידים ממושב חמד, כדי שגני הילדים הדתיים ימשיכו להתקיים

באר בשדה - שטפנשט

מדוע לאה לא מבכה על בניה כמו רחל אימנו?

וְאֵינִי כְּבַרְיָא מִפְּדוּ מִתַּחַת עָלַי רְחֵל בְּאֶרֶץ פְּנֵנְו בְּדֶרֶךְ עֵזְרוּ כְּבַרְיָא אֶרֶץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְפְּרָה שָׁם (מח. טו) כתב רש"י ז"ל: ולא הולכתיה אפי' לבית לחם להכניסה לארץ וכי' דע שעפ"י דיבור קברתייה שם, שתאה לעזרה לבניה כשהגלה אותם נבזרזרן והיו עוברים שם יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר 'קול ברמה נשמע', איתא בספר 'בית ישראל' מהגה"ק רבי ישראל גוטמאן זי"ע מסקולען זי"ל: שמעתי מכ"ק בן דודי אדמו"ר מריז'ין זי"ע שהקשה למה רחל מבכה על בניה ולא לאה, הלא הוא הראוי היה שלאה תבכה יותר משום דרוב בנים היו ממנה? והוא מתרץ דהענין הוא עפ"י משל מלך גדול שהיה רוצה לבנות לו דירה כשהיה מצוייר ביופי מאד אך היה ממחר לנסוע לדרכו דרך המלך לתקופת מה וקרא לארבעה אומנים ופקד שכל אחד מהם יקח כותל אחד ויציירו בשיא היופי וקבע להם זמן שבזורתו לביתו חייב להיות קירות החדר מצוייריים ומושלמים בתכלית. והמלך נסע לדרכו, והנה ג' מהאומנים עשו כדבר המלך אשר פקד עליהם וכל אחד מעם עמל ליפות את הכותל השייך לו שיהיה לרצון המלך אולם האומן הרביעי לא נראה כמשתדל למלאות פקודת המלך. אך זאת כן כששמע שהמלך חזר בעוד ימים אחדים, נפל עליו פחד המלך ומוראו והתחיל ליישב בדעתו כדת מה לעשות, כי לצייר את הכותל ככל הציורים כמו שעשו הציירים האומנים לא יספיק מקוצר הזמן, ונפל ברעיונו ללטש את הכותל שלו עם כלי ליטוש עד שהכותל יבריק מאוד ויהיה הנפק ל'מראה' - 'שפיגל' אשר בה ישתקפו כל הגוונים והציורים שבשאר הכתלים וייראה כאילו באומנותו עשה כל הארבעה כתלים, וכן עשה. וכשבא המלך לביתו ראה והבין מה שעשה האומן הזה בחכמתו הרבה והוטב מאד בעיניו ונתן לו שכר מרובה.

והמשל בנין ג"כ מה שרחל מבכה על בניה יותר מלאה, כי רחל אמנו היא כידוע ספירת 'מלכות' שהיא כללות הספירות. והיא רחל תיקנה את מדתה מדת מלכות בגודל הבחירות, עד שכל הספירות זורחין אל תוך זו הספירה מדת מלכות, והיא עצמה 'לית לה מגרמה כלום' רק מה שזורחין אל תוכה הספירות העליונות, ונעשית היא עקרת הבית כאילו היא עשתה הכל.

(מרו רבינו הסב"ק מריז'ין זי"ע)

הדרך המובחרת בעבודת ה' היא מתוך הרחבה'

וַיִּתְמַךְ יָד אַבְיָו לְהַסִּיר אֶתְּהָ מֵעַל רֵאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֵאשׁ מְנַשֶּׁה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אַבְיָו לֹא כֵן אֲבִי בִּי זֶה הַכֹּהֵן שִׁים מִיְּמִינְךָ עַל רֵאשׁוֹ: יֵט וַיִּמָּאן אַבְיָו וַיֹּאמֶר יְדַעְתִּי בְנֵי יְדַעְתִּי גַם הוּא יְהִי לְעַם וְגַם הוּא יִגְדַל וְאִוְלָם אֲחִיו יִקְטָן יִגְדַל מִמֶּנּוּ (מח. יז-יח) ביאר הרה"ק רבינו ישראל מטשורטקוב זי"ע דיש להבין מה היה הויכוח ביניהם? ואפשר לומר ידוע שיש ב' דרכים בדרכי העבודה להשיג' הא' הוא שע"י שאדם סובל יסורים וגלות הרי הוא מתקרב לדרך ה' ורק אח"כ כשהחומרות שלו אינו כבר בתקפו באים לידי הרחבה, ע"כ מן המיצר קראתי יה ענני במרחב ית' (תהלים קיח. טו). והדרך הב' שהיא יותר גבוהה, ש"י הרחבה ורוממות שיושפע להם הריהם עושים מצות ומעש"ט וצדקה ועי"ז קל להם לעבוד את השי"ת, וזה הויכוח שהיה בין יעקב ליוסף, דהנה יוסף קרא לבנו הראשון מנשה ע"ש כי נשני אלקים את כל עמליו. 'עמליו' היינו היצה"ה' להורות כי זכה לצאת מן המיצר והעמל אחרי שסבל כ"כ היסורים, והבן השני קרא אפרים 'כי הפרני אלקים בארץ ענני' להורות כי רק אחרי נשיית העמל נתוסף לו הרחבה, והפרה ה' בארץ. אולם יעקב אע"ה 'שיכל את ידו' לתת ימינו על ראש אפרים, להורות שעיקר אצלו הנהגה הב' שהיא דרך הרחבה תחילה, וז"ש 'ידעתי בני ידעתי, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו' ר"ל ידעתי שגם זה דרך להכניע היצה"ה, וע"י להגיע

לעבודת השי"ת אולם אחיו הקטן שהוא בתחילה 'יגדל ממנו', היינו שהנהגה הב' היא היותר גדולה ויעילה להגיע לעבודת ה' אך ע"י הרחבה. וזה מ"ש המדרש עה"פ (בראשית מח. טו) 'וישם את אפרים לפני מנשה, כך הסכימה תורה'. ופירושו שדרך זו היא הדרך המובחרת, שיעבדו את השי"ת מתוך הרחבה. יעזור השי"ת שתהיה הרחבה לישראל ואזי ישונו כולם אליו, כי עניות מעבירה את האדם ע"ד קונו (עירובין מא.).

(גניו ישראל)

כשראה יעקב שאין בין אפרים ומנשה קנאה ותחרות ביך את ישראל בשמים

כִּי יִבְרָה יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה (מח. טו) כתב הרה"ק הרצ"א מדינוב זי"ע: יש להתבונן דהנה הגם שבירכם וחילקם לב' שבטים 'כראובן ושמעון' למה יברכו ישראל את בניהם רק בהם ולא יאמרו 'שימך אלקים כראובן ושמעון ושאר שבטי ישורון' ומהו היתרון באפרים

הספד לצדיק בשבת

לאחר הסתלקות מרן האדמו"ר רבינו מנחם נחום משטפנשט כתב הגה"ח רבי יחיאל מיכל היבנר זצ"ל כי מותר להספיד בשבת את הצדיקים שנפטרו וכדוגמה הביא בפר' ויחי שכתוב בה פטירת יעקב אבינו, ופטירת יוסף הצדיק ובהפטרות פטירת דוד המע"ה וכך כותב:

אמירת הספד בשבת

אש תוקד בקרבי בהעלותי על ראש שמחתינו שנפלה עטרת ראשינו וניטל ממנו בימים הללו אדמו"ר קודש הקדשים רבינו נחום מ"ק"ק שטעפינעשט זצ"ל בן הקדוש ישראל מסאדיגערא זי"ע, אשר מרגלא בפומי' לומר תמיד על זרע קודש הללו 'כל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים' ובוודאי הם עמודי העולם עמודי התווך, ועכשיו נפל עמוד אחד בבירה גדולה אשר הכין לעצמו בישיבה של מעלה, ואתנו עזב לאנחה, והלך באמצע שניו אחר התחילו אצלו ימי בינה, אוי הלא למשמע און דאבה נפשינו, ובודאי ראוי הוא לחלל עליו שבת ולהרבות בבכיה והספד על כמה שבתות שנחללו ע"י העדרו (וגם ראיתי בס' בינה לעתים (ח"ב דרוש ב' להספד) אמר הספד בש"ק). בפרט בשבת זו (פרשת יחי) שנזכר פטירת יעקב אבינו ע"ה ופטירת יוסף הצדיק ע"ה, ופטירת דוד המלך ע"ה בהפטרות, דראוי הוא לאותו אצטלא להזכירו כעת, מי יודע כמה טובה אבדנו על ידו.

ומנשה? ועוד למה לא אמר לעיל בברכתם אחר פסוק 'המלאך הגואל' וכו', והמתין בברכה הלזו עד ששם את אפרים לפני מנשה? והנראה דהנה ידוע כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון הוא 'לא תחמוד' וכו' וכל אשר לרעך' (שמות כ. יז) והוא שעל האדם להיות מרוצה בהנה שגזר עליו והשגת ואשר מנע ממנו הטוב שהוא אמת לחבירו. ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע הטוב והנאות לכל אדם, ובכן לא יקנא את חבירו, וכבר ידעת שהקנאה מוציאה את האדם מן העולם, ויש להקדים עוד כי ידוע מאמר רז"ל 'הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין' וכו' (אבות פ"ה. כ"א) והוא כאשר יכפיע השי"ת טובה אל האדם לא יבקש בזה תאוה ויכבוד ויבא להתגאות על חבירו בזאת הטובה, רק אדרבא, יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו. והנה יעקב אבינו כאשר שם את אפרים לפני מנשה ראה באפרים שלא נתגאה בטובה, רק אדרבא וכו' וכו' וראה במנשה שלא נתקנא באפרים על כן בירכם 'בך יברך ישראל

שימך אלקים כאפרים' מבלי גאות וכמנשה מבלי קנאה על טובת חבירו.

(אגרא דכלה)

מעלתם של הדגים

וַיְדַגּוּ לְרֵב בְּקֶרֶב הָאֲרֶץ (מח. טו) אמר רבנו"ק האדמו"ר בעל 'עקבי אבירים' מסאדיגורה זצוק"ל (ימ"ד י"ט סבת): הנה יש לדעת כמה נמשלו בני ישראל לדגים, ובגמ' (ברכות כ. א) איתא 'וידגו לרוב בקרב הארץ', מה דגים שבים - מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם. וי"ל הענין שאין עין הרע שולטת בדגים, שזהו מכה שהדגים לא השחיתו מעשיהם בדור המבול (סנהדרין קח. א). וזקני הרה"ק רבי שלום יוסף זיע"א [מרוזין] אמר להמשיל את בני ישראל לדגים, שכשם שדגים אינם טעונים שחיטה ובדיקה, כי אם אסיפתן זו היא טהרתן (חולין כו. ב), כך בני ישראל אחדותן זו היא טהרתן.

ושמעתי מדודי האדמו"ר רבי יצחק מאיר ממעז'יבוז' זצוק"ל שכשם שדגים אינם טעונים בדיקת פנים, דסימיני כשרותם שהם סנפיר וקשקשת הם מבחוץ, והיינו שמבפנים ומבחוץ שוים הם, כך בני ישראל יהיו מלבד כמלגיו.

(רשפי קודש - ריו"ז)

*

דגים - 'אסיפתם זו טהרתן'

כתב רבינו הגה"ק המוהר"ש טוביאס זצוק"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ: יש פתגם טהור בשם הרה"ק רבינו שלום יוסף בנו בכורו של מרן הסבא קדישא מרוז'ין זי"ע, על מאמר הגמרא במסכת חולין (כו. ב): 'דגים שבים אסיפתן מטהרתן' וארז"ל שישראל נמשלו לדגים, דגים מרומים לתלמיד חכם, בשיחית 'כל שבים טהור', ודגים אלו לא צריכים לתעניות ולסינופים יתירים, וכן לא לשחיטה ובדיקה, רק 'אסיפתם זו טהרתן', מספיק האסיפה גרידא, כך ישראל אין צריך כלום רק אסיפתן היינו אחדותם והתחברותן זה עם זה הוא טהרתן והתרתן.

(שלהבת שמואל - א. קיד)

*

משיח יבוא בהיסח הדעת

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הַאֲסֹפוּ וְאֶגְיְדָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט. א) איתא בשם הבעל שם טוב הק' זי"ע 'אשר יקרא היינו, דרך מקרה, שכל אחד ואחד ישב על עבודתו בהיסח הדעת ופתאום יבא משיח.

(ילקוט משה, בעל שם טוב)

ההתאספות ב'אחדות' מביאה הגאולה

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הַאֲסֹפוּ וְאֶגְיְדָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט. א) בספר מליצי אש, בי"א אלול מובא בזה"ל: כתב לי הרהגרי' ראזען שליט"א מאושפיצין משם הרהק"ר שלום יוסף ז"ל [מרוזין] שאמר על מאמר רז"ל שישראל נמשלו לדגים בזה"ל: ואני אומר עוד בדבר אחד נמשלו לדגים, מה דגים אינם צריכים שחיטה ובדיקה, אלא אסיפתן הוא טהרתן והתרתן, כך ישראל אינם צריכים כלום רק אסיפתן היינו אחדותם והתחברותן זה עם זה הוא טהרתם והתרתם, עכד"ק. והוסיף בספר 'מליצי אש' הנ"ל וכתב בזה: נלענ"ד בס"ד מ"ש (ויחי מט, א) 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ואיתא במ"ר בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, וכתב בעל הטורים אמר יעקב שמא יש בכם חטא, אמרו לו תבקש בשמותינו ולא תמצא בהם חטא (היינו אותיות ח"ת ס"ת לית בשמות השבטים), ואמר להם [יעקב אבינו] גם אין בהם אותיות

ק"ץ, ע"כ. ונלענ"ד דאמר יעקב לבניו האספו ותהיו באחדות וריעות ואז תזכו שאוכל לגלות לכם את הקץ, שהאחדות ושלוש מקרבים הגאולה בפרט שיש לחוש שמהי ש בכם חטא, ואם לא תהיו נאספים ומחזורים החטא יגרום שלא אוכל לגלות קץ הקרוב, ועל זה אמרו בניו, 'לא תמצא בשמותנו ח"ט', דהא אם נאספים ונתחברים זה עם זה - השלום גדול כ"כ שאספיתנו טהרתינו, ואם כן לא תוכל לגלות הקץ, דהקץ אי אפשר לגלות על זמן קבוע רק אם יש בנו חטא, דאז אנן בכלל לא זכה, ואם לא זכה בעתו (סנהדרין צח, א), יש זמן קבוע ואפשר לגלות הקץ, אבל כיון שאין בנו חטא, אם כן אנן בכלל זכה דכתיב ביה אחישנה, ואין זמן קבוע להקץ, אם כן אי אפשר לגלות הקץ. ואמר להם יעקב האמת והדין עמכם, כיון שתאספו באחדות אין חטא בכם כי אספיתכם מטהרתכם, אם כן אין בכם גם כן אותיות קץ, דהיינו אי אפשר לגלות הקץ, דאין זמן קבוע לקץ וגאולה שלכם, דהא אם זכה אחישנה כנ"ל בס"ד.

(רשפי קודש - רוי"ז)

שבע יפול צדיק וקם

פָּרַע רַבְעֵי פְּאֵרִיהָ (ט. ט. ט) זו מידתו של יהודה שאפילו כשהוא נופל לפעמים וכורע, 'כרע רבץ' - בכל זאת הריהו גיבור ואמיץ כאריה, ואיננו נופל לזרועות היאוש, כי אם הוא מודה בכשלונו ומתנער מיד, לקום על ידי תשובה. כשם שלא היה יהודה בוש להודות במעשה תמר ומכך נוצר המשיח. (חידושי הר"ם)

התענוג הגדול ביותר - ההתקרבות להשי"ת

מֵאֲשֶׁר שִׁמְנָה לַחֲמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדֵי מִלְּךָ (מט. ט) כתב הר"ק סנוורין של ישראל מבארדיטשוב זי"ע: הנה שמעתי ממורי ורבי הצדיק מוריני דוב בער זצ"ל (ממעזריטש) פירוש הפסוק (ישעי' מא. ע) שוש אשיש בה' דאני שש ויש לי שמחה ותענוג ממה שזכיתי לחזות בנועם ה' ולהתענג בעבודתו, ומזה עצמו יש לי שמחה שזכיתי להתקרב להשם יתברך ולהתענג מעבודתו מרוב כל. וזהו 'שוש אשיש' שיש לי שמחה ותענוג ממה שזכיתי שאשיש בה', ואתענג מעבודתו יתברך, עכ"ל. וזהו 'מאשר שמנה לחמו' אשר' הוא עולם התענוג, מזה שיש לנו תענוג מעבודת השם יתברך, מזה עצמו יש לנו שמחה ותענוג שזכינו להתענג מעבודתו ית' וזהו 'שמנה לחמו' שלכם נקרא תענוג, ומזה עצמו שזכינו להתענג מעבודתו, מזה עצמו יש לנו תענוג שזכינו לזה.

(קדושת לוי)

שלא לגרום צער לשכינה

וְעֵתָה שָׂא נָא לְפִשֶׁע עֲבָדֶי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ (י. יז) כתב ברש"י הק': אם אביך מת אלוקיו קיים, חז"ל הק' אומרים בגמ' (תגינה טו) בזמן שאדם מצטער שכניה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי.

והנה האחים שבטי קה היו סבורים כי מה שלא העניש אותם יוסף בחיי אביו היה זה משום שלא רצה לגרום צער לאביו, לפיכך אמרו לו 'אם אביך מת אלוקיו קיים, היינו שאם לא רצית עד הנה לגרום צער לאביך, הרי לא כל שכן שאין לך לגרום צער לקב"ה המשתתף בצערך של כל אדם מישראל.

(עטרת צבי - זידיטשויב)

'שלא שינו את שמם'

וַיִּמַת יוֹסֵף בְּן־מָאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים... וַיִּישָׂם פָּאָרוֹן פְּמִצְרַיִם (י. כו)

במשמעות הפסוק דנן שיוסף הצדיק עד יום מותו היה נקרא שמו 'יוסף' הגם שפרעה קראו 'צפנת פענח' הוא לא נתפתה בזה, רק יחסו היה בשמו 'יוסף', ויישם בארון במצרים דרך מלכים שחוקקים את שמם על ארונם 'פה נטמן פלוני', והנה אמר שיוסף צוה לרשום ולחוקק זה השם 'יוסף' על ארונו, ולא שם 'צפנת פענח', כי זה השם היה לו לתפארת הגם שהיה מפורסם במצרים בשם צפנת

פענח. ובעקבותיו הלכו כל בני ישראל 'אלה שמות בני ישראל' (שמות א. ב) ראובן שמעון וכו' שגם המה לא שינו את שמם אלא 'ראובן שמעון ירדו למצרים וראובן שמעון יצאו'

(אגרא דכלה)

ילדים השמורים מכל משומר ראויים לברכה

וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ יוֹסֵף אֶל אֲבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֵם נָא אֵלַי וְאֶבְרַכְכֶם (מח. ה-ו) אפשר לומר בדרך מוסר עפ"י מה דפירש הגה"ק רבי הלל מקאלאמי זי"ע הפסוק (תהלים קכ"ה. ו) 'וראה בנים לבניך', דיש לפעמים דהבנים של אדם אינם בניו, היינו דאין לו

האספו - צו השעה

הָאֲסָפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט. א)

סיפר החסיד השישי המופלג מוה"ר צבי הירש גרשון ז"ל, שנסע לסאדיגורא למרן הסב"ק מרוז'ין זי"ע, ובבואו לפני הוד קדשו לקבל ברכת הפרידה לנסוע לביתו, אמר ר' צבי גרשון לאדמו"ר הק': מי יודע אם אוכה עוד הפעם לחזות את פני קדשכם בחיים חיותי, לכן בבקשה מכם רבינו, הגידו נא לי איזה דיבור טוב 'עס זאל מיר ניצען אוף אייביג' [שיהיה לי לתועלת תמיד], והנה ר' הירש היה סבור שרבינו הק' יאמר לו שיבא למחר כי חשב שצריך ישוב הדעת לומר דברים יקרים כמוכן, אבל הר"ק השיב לו מיה, וענה ואמר: הנה אומר לכם דברים טובים 'עס זאל אייך ניצען אויף תמיד' [=שיהיה לכם לתועלת תמיד]. ופתח ואמר: הנה קודם ביאת גואל צדק וועט הענגין דאס יודישקייט אויף אהאר איז דיא עצה מען זאל זיך צי נאנט קומען בכל שבת קודש מען זאל שמיסין פין צדיקים [=הנה קודם ביאת גואל צדק תהיה כל היהדות תלויה על שעה אחת, ותהיה העצה להתאסף יחדיו בכל שבת קודש, ויספר ממעלת הצדיקים] וזה יהיה לחיזוק האמונה. וזהו מרומז בפסוק 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', 'האספו' עשו לכם אסיפה, הפועל יוצא מזה 'את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', 'יקרא' לשון קרה וצונן, וואס וועט אייך קאלט מאכין [=מה שיקרא אתכם באחרית הימים כנ"ל, האסיפה והאגודה שלכם תהיה תרופה לזה. וסיים הה"ק אני מתנה עמכם ג' תנאים. א, איר זאלט דאס מקיים זיין [=שתקיימו זאת]. ב, איהר זאלט דאס גידיענקין [=שתזכרו זאת]. ג, איר זאלט דאס דערציילען [=שתספרו זאת לאחרים].

(עירון קדישין השלם)

ההשפעה כאב על בן, דישנם אחרים בעלי השקפות שונות שיש להם ההשפעה על בניו, וזה פירוש הפסוק 'וראה בנים לבניך' שתוכה שהבנים יהיו בניך, שהשפעתך תהיה עליהם, ולא ח"ו ההשפעה מאינשי דלא מעלי עכ"ל ולפיז אפשר לרמוז דזה שאל יעקב את יוסף: 'מי אלה לך' אם בניו הם בניו ממש, פירוש שאין עליהם ההשפעה מטומאת מצרים וכו' והשיב לו יוסף 'בני הם' שהם בניו, והוא משפיע עליהם והם לא מקבלים השפעה ח"ו מטומאת מצרים, וכששמע יעקב זאת אמר 'קחם נא אלי ואברכם', שעל ידי זה ראויים לברכה ובירכהם.

(דורות ישרים)

להכיר שה' הוא רועה אותנו בכל עתה

וַיִּבְרַךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבֹתַי לְפָנָי אֶבְרַכְהֶם וַיִּצְחַק הָאֱלֹהִים הַרְעָה אֹתִי מֵעוֹדֵי (מח. טו) הר"ק רבי מרדכי זי"ע מנישכזי היה מפרש את הפסוק בתהלים (כ"ג א) 'ה' רועי

לא אחסר' שלא יחסר לי אותה ההכרה שה' רועי, ואין לך ברכה יותר מזה, כי אם אדם חי באותה הכרה שה' רועי אזי חיינו שקטים ורעננים בלי דאגת מחר וכדו', כי יש לו רועה ומפרנס גדול כזה, ולפי זה יש לומר שברכה זו בירך כאן יעקב את יוסף והיינו שכוונת הפסוק 'ויברך את יוסף' ומהו הברכה 'ויאמר האלקים הרועה אותי' שתמיד יהא שגור בפיו המאמר 'האלקים הרועה אותי', שיהיה מלא בטחון בלי דאגות ופזור מחשבות.

העתיד עדיין - דאגה מנין

וַיִּבְרַכֶּם בַּיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר (מח. ט) הר"ק ר' משה מקוברין זצ"ל אמר שיעקב אבינו לימד ובירך לבניו לדורי דורות יצ"ל גדול, והוא מה שכתוב בפסוק 'ויברכם ביום ההוא לאמר' דהיינו שברכם במדת הבטחון, אשר בכל יום יראו לפניהם רק היום ההוא שעומדים בו, ולא ידאגו דאגת מחר. ובספר 'אור ישירים' (עמ' עז) מביא שאחד בא לפני הר"ק ר' משה מקוברין זצ"ל ברוב צער ודאגה שאל אותו הרבי למה אתה בצער ודאגה? הלא בזמן שאדם בצער שכינה מה אומרת וכו', לכן עצתי שתזרוק המרה-שחורה, כי אדם צריך לחזק את עצמו, ובודאי השי"ת יעזור לך. והוסיף, שמה שהעולם אומרים או 'צער 'העלפט'! אמת הוא, 'עס' נעמט צו העלפט געזונט, און העלפט פרנסה... [הצער גדול מהאדם את מחצית בריאותו ואת מחצית פרנסתו]

(תפארת למשה)

פרשה ויחי - כולה 'חיוזק'

הר"ק ר' מרדכי שלמה מבאיאן זצ"ל אמר פעם בפרשה זו הנייטיגע שבת איז לויטער חיוזק; [פרשה ויחי - כולה 'חיוזק'].

- דבפרשה זו כתיב (מח. ב) 'ויתחזק ישראל'.
 - אומרים בסיום הקריאה 'חזק חזק ונתחזק'.
 - בהפסרה מצינו שדוד המע"ה ציוה לשלמה בנו 'חזקת והיית לאיש'.
- ולכן מפרשה זו יש ליקח התחזקות לחזק ידיים רפות ולאמץ ברכים כושלות ובאמת הפסוקים דברכת זקיננו יעקב אבינו ע"ה איך שהוא מברך לבניו יש בהם גם ברכה וגם התחזקות והוראה לדורי דורות לכל אחד ואחד מבני בניו איך להתחזק בעבודת ד'.

כשצפה יעקב אע"ה שינויות הגלות

יאריוכו נסתלקה מזמנו השכינה

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֲסָפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם (מט. א) פירש רש"י "ביקש לגלות אה הקץ ונסתלקה ממנו שכינה". שמעתי בשם הצדיק מהר"י מרוז'ין זי"ע דיש לבאר הא דנסתלקה השכינה לפי מה דאיתא בגמ' (סנהדרין צח) פירוש על הפסוק (ישעי' ס. כב) 'בעיתה אחישנה' היינו, אם זכר ישראל 'אחישנה' קודם זמן המוגבל להיות הגאולה, לא זכו ח"ו 'בעיתה' אזי הקץ יהיה בזמן המוגבל. והנה לפי זה יעקב אבינו ע"ה שהיה רוצה עתה לראות ברוח הקודש קץ הגאולה, אם כן ממה נפשך, אם צפה על עת שיהיה ישראל 'זכו' אם כן על כרחך הא אי אפשר לראות זמן וקץ הגאולה דהא באם זכו אזי 'אחישנה' ולא יהיה בזמן המוגבל, ועל כרחך מוכרח היה לראות על עת שיהיה לא זכו ח"ו, ואם כן כשראה את ישראל בעת הזאת שיהיה ח"ו 'לא זכו', משום הכי נסתלקה השכינה ממנו.

(ליקוטי מהר"ם שיק החדש)

הצדיק אינו צריך לעצמו כלום ואילו

לעניים הוא נותן את המיושב

מֵאֲשֶׁר שִׁמְנָה לַחֲמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדֵי מִלְּךָ (מט. ט) 'מאשר' היינו, שכל אדם מישראל ילמד נא לקח 'מאשר שמנה לחמו' אשר כל המאכלים השמנים והדשנים ביותר היו לדידו בפרוסת לחמו הפשוטה.

סגולת מלכים

ילקוט סגולות לימי השנה מלוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים מתוך מפעל "סגולות מלכים" ... הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא כשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי והודשי השנה דבר יום ביומו מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א רב דקהל שטפנשט

סגולת אמירת הפסוק גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב (מט, יט)

יהפוך עוד פניו נגד ארון הקודש ויאמר ה' נחני בצדקותיך למען שוררי הישר לפני דרכך, וכשהולך יאמר אלו שלש פסוקים גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב, ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה' עמו, ונח מצא חן בעיני ה'.

(קיצור של"ה מסכת חולין בהגה דפו"ה עמוד קעז)

סגולה שלא ינוק

רבינו תם תיקן תפילה, וכתב שהאומרה בכל יום מובטח לו שלא ינוק. וז"ל, בבקשה מכם מיכאל וגבריאל ורפאל שתעמדו בתפילה בבקשה ובתחנונים לפני ממ"ה הקב"ה שאצליח בכל דרכי ובכל מקום שאני הולך, הן מליסטים שלא זיקונג, הן משדין הן מלילין הן מאיש ואשה מכל דבר רע, הן מחרב ודבר הן מרעב הן מכל פורעניות ההולכים ובאים לעולם, מן הכל יצילני ה' אלוקי ישראל שלא ישלטו בי לא בגופי ולא במאדי ולא בזרעי. יהי רצון מלפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי שתהא השעה הזאת עת רצון לפניך שתשמע את תפילתי ובקשתי. ד' צבאות עמנו וגו', ד' צבאות אשרי וגו', ד' צבאות הושיעה וגו' (ג"פ), המלאך הגואל וגו' (ז"פ), לישועתך קיוויתי ד' לפרוקנך סברית ד' (ז"פ), גד גדוד יגודנו וגו'. כך אצליח בדרכי כמו שעשה יהושע בעברו הירדן עם ישראל במלחמה עם הכנעני ושב בשלום לארצו.

(יוסף אומץ, סימן תפה, מתוך קונטרס של מהר"ר אליעזר טרייש ז"ל)

לאומרו בלויה

לישועתך קויתי ה', גד גדוד יגודנו, נראה לפרש עמ"ש המוה"ד בס' דב"ל מע' ה' אות כ"ט דהצ"ה גי' ה' היות שבה השפע ממקום עליון ומבטל קטרוג הפ', כי הצ"ה עם הכולל גימ' ס"מ לבטלו ע"כ, ושם במע' צ' אות ו' כתב בענין הלויה דצדק לפניו יהלך ראוי לאומרו בלויה לדרך דר"ת ק"ל כמספר ה' היות המשכת החסדים יע"ש, וא"כ זה בעצמו הוא לישועתך קויתי ה' ר"ת ק"ל דהוא ה"פ הויה, ועי"ז גד גדוד יגודנו כפי' רש"י הצלה מאויביו, ושפיר תקנו לומר זה בלויה על כונה זו כאמרו דהוא גימט' הצלה ה' פעמים הויה דישועת ה' באמת.

(אברהם אנכי, פאלאנז, פ"ר ויהי אות יט)

ומה שאמר לשון עקב, לפי שהוא סוף כל הדינים, כמו שכתוב שם בוזהר וז"ל ויאסור אותו לעיניהם וכו' (מב, כד) וז"ל בקיצור על פסוק (נחום א, יב) נגוזו ועבה, ומאן דמשתדל בצדקה בהאי עלמא וכו', כדין ועבר בהאי אתר ולא דחיל, וכרוזא קרי לה לההיא נשמתא ועניתיך לא אענך עוד וכו' (שם), לית ליה דינא יתיר כלל ע"ש.

(אורה לחיים ויחי)

טעם הסגולה לאומר פסוק זה שלא יראה טומאה

ולגד אמר ברוך מרחיב גה, ידוע הוא מ"ש בוזהר, רמז לזרע גה, לבן, כנ"ו בתקונים אל תקרי גד אלא גיה. והסוד, ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה, הקאת הטיפה באתר דנקרא יבשה, כמד"א ותראה היבשה, והבן, וזהו הנרמז בפסוק ברוך מרחיב גה. ויובן, בהקדמת ידיעת פסוק גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב, וכאן נרמז מה שאמרנו באומרנו כי גד יעשה גיד, וזהו גדוה, גד ו"ד, הוא י' בתוך גה, וזהו יגודנו. ובכאן נרמז יותר, יו"ד במלואו בתוך גה, לצורך נוקבא זו"ן; ויובן עתה, למה מועיל זה הפסוק כי יש לו סגולה בהוכחתו, שלא יראה האדם קרי במסתו, כי נתחבר י' בעקב, מקום אחיזת הקליפות, ונשאר יעקב שלם, ובמקום הקדושה לא יבא קליפה ח"ו. ועתה נבין, למה ברוך יעקב לגד בזאת הברכה, כי גד הוא ברגלים מקום העקב. ולזה ג"כ כיון מר"ע בהכרתו, באומרנו ברוך מרחיב גה, אותיות, מחבר י', בגד, ונעשה גיד, להשפיע בנוקבא. כי מרחיב אותיות י', ברחם שהיא הטיפה, והרחבתו ג"כ ע"י רחם, שהוא סוד אברהם העולה רח"ם, שהטיפה באה בחסדו.

(ספר הליקוטים פרשת וזאת הברכה)

אמירתו לאחר היציאה מבית הכנסת

ואח"כ יאמר יהי ה' אלהינו עמנו וכו' וידלג פסוק ה' נחני, ויאמר כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, ויאמר למנצח בצורת המנורה, ואח"כ ישב מעט ויאמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניה, ואח"כ ישתחוה נגד ארון הקודש ויאמר כי כל העמים ילכו וגו', ואח"כ כשיצא מבית הכנסת

אמירתו בקריאת שמע שעל המטה

מהחברים, דבר מסוגל לשמירת אות ברית קודש, שכנגדו מדת חי העולמים, שלא יראה קרי, יאמר פסוק ויאמר י"י אל השטן, ח"י פעמים ח"י תיבות, ויאמר פסוק גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב, שיש בו ו' תיבות, ג"פ ביושר וג"פ בהיפך גי' ח"י וכו', לשון אחה גד גדוה, הם כ"ב אותיות, כי יגודנו מלא בו"יו. ויכוין בצירוף אותיות, אות ראשונה של פסוק, וכן כולם כזה - ג"ב ד"ק כו', והם י"א שמות קדושים לאכפייא י"א קליפות. ונקודם כניקוד הפ' בתורה, והשבא ישלים לחסה.

(פרי עץ חיים שער קריאת שמע שעל המטה פרק יא)

י"א שמות הקדושים להציל ולאכפיה ליה י"א קליפין

יאמר הפסוק גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב ג' פעמים ישה וגם מהופך יאמר גם כן ג' פעמים עקב יגד והוא יגודנו גדוד גה, בהם כ"ב אותיות כנגד כ"ב אותיות התורה, ותצרף אות האחרון מן הפסוק לאות הראשון של הפסוק כזה ג"ב ד"ק ג"ע ד"ד ר"ג ד"י י"א ג"ו ו"ה ד"ו נ"ה, והם י"א שמות הקדושים להציל ולאכפיה ליה י"א קליפין.

(ורע קודש)

החומל דלים מכרית הדינים

גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב (מט, יט), עיין פירוש רש"י ז"ל, ואם תאמר אין גדוד בלא שני דלתין ע"ש, ויש לפרש יגודנו, יגוד, מלשון כריתה, כמו (דניאל ה, יא) גודו אלנא וכו', וגד ראשי תיבות, גומל דלים, רצה לומר מי שהוא גומל דלים, אז גדוד של חילות ומסטינים ומקטריגים יגודנו, יכרית אותם, על ידי זה שהוא גומל דלים.

והוא יגוד עקב, דהנה כתיב בוזהר פרשת מקץ דף ר"א (ע"א), שהנשמות צריכין לעבור נהר דינה ומי שהוא בעל צדקה וחונן דלים, יוכל לעבור בו, וזהו שאמר והוא יגוד עקב, רצה לומר מי שהוא גומל דלים, אז הוא יגוד, ויעבור עקב, בסוף, כשיצטרך לעבור נהר דינה, על ידי זה שהוא גומל דלים יעבור בו.

לקבלת הגליין 'באר בשדה' היו"ל בס"ד מדי שבת בשבתו אפשר ליצור קשר במייל: 7172759@gmail.com

המשך מעמוד 4

ברם 'הוא יתן' כאשר בא לתת צדקה ולהכיל העניים אזי 'מעדני מלך' הוא נותן לצדקה את המיטב, את המאכלים המשובחים ביותר. כך צריך לנהוג כל אדם מישראל, לחיות בפני עצמו חיים פשוטים וצנועים, ואילו צדקה יתן מן הטוב ומן המובחר.

(בשם תלמידי הבעש"ט ז"ע)

וּבְרַצְוֹנָם עֲקְרוּ שׁוּר'
אָנָּה שָׂא נָא פְּשַׁע אַחִיד וְחַטָּאתָם פִּי רַעְהָ גְּמֹלוּךְ
וְעֵתָה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ (ב. ט.) נראה שהאחים הק' בהתוודם לפני יוסף הצדיק רמזו לו דבר גדול על מה הם מתכוונים בתשובתם, דהנה כתוב בספר יחזקאל (x. e) דארבעה הם נושאי המרכבה העליונה: פני אדם, פני שור, פני נשר, ופני אריה. והנה יוסף הצדיק הוא בחי' שור שכתוב אצלו 'בכור שורו הדר לו' (דברים לג. יז) נמצא שאם היה

יוצא לפועל מזימתם של האחים לאבד את יוסף היה חסר ח"ו פני שור שבמרכבה, כפי מאמר הכתוב 'וברצונם עקרו שור' (מט. ו) וזהו שרמוזו בדבריהם 'אנא' שהר"ת שלו א"דם נ"שר א"ריה ורצונם לומר בזה דאנחנו רצינו לגרום שיהיה חסר ח"ו בחי' 'שור' במרכבה העליונה אבל ועתה בתשובתנו אנו מתקנים זאת ויהיה נשאר בחי' 'שא נא' שהר"ת שלו הוא שור א"דם נ"שר א"ריה.

(מרו רבינו הסב"ק מריזין ז"ע)

עיונים בפרשה

משה וואלף

ואני בבאי מפדן

קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה

לגמרי. וכל האנשים שנמצאו שם געו בבכי והרהרו בתשובה שלמה, והרבה חסידים נפלו על פניהם ובכו שעה ארוכה, עד שהתעורר הסבא קדישא ואמר: עכשיו צריך גם לשמוח קצת את אבא, צריך להראות לאבא שהתינוק יכול לרקוד גם בחושך.

מקור דברי רש"י

מקור דבריו של רש"י הקדוש על הפסוק "ואני בבאי מפדן" הוא בפסיקתא רבתי (פסיקא א) שם מבוארים ומפורטים ביתר פירוט דבריו של והסבריו של יעקב אבינו לבנו יוסף: "כיוון שבירכם ועשאתם שבטים, התחיל יוסף אומר על עסק רחל. אמר לו: למה לא נכנסה לקבורה עימך? שהיה יוסף מיצר על הדבר מאוד. התחיל אביו משיבו עליה: 'אני בבאי מפדן' אין כתיב כאן, אלא 'ואני בבאי מפדן'. מהו 'ואני'? אמר לו: חייך, כשם שהיית מבקש שתיכנס אמן לקבורה - כך אני הייתי מבקש, הדא הוא דכתיב 'ואני'. 'מתה עלי' - מהו 'עלי'? עלי היתה טרוחתי. אמר לו (יוסף ליעקב): שמא מה שלא הכנסת אותה לקבורה, שמא עונת גשמים היתה? אמר לו (יעקב): לאו, 'בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה', בין פסח לעצרת היה⁽²⁾, בזמן שהארץ מגופה והולכת ובאה ככברה, שיכולים להלך (במרוחי פירש כי שני תקופות בשנה הארץ נעשית ככברה, א' בשעת הניר (חרישה) וא' בשעת השרב (קציר), וכאן התכוון לשעת הניר שאז לא קשה ללכת). אמר לו יוסף: גזור עכשיו, ואני מעלה אותה וקבורה. אמר לו יעקב: אין אתה יכול, בני, שלא קברתיה שם אלא על פי הדיבור, שאף אני ביקשתי להעלותה ולקבורה, ולא הניחתי הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'אקברה שם', מהו 'שם'? 'על פי הדיבור', ולמה? שגלוי וצפוי לפניו שסוף בית-המקדש עתיד ליחרב, ובניו עתידים לצאת בגולה, והם הולכין אצל 'אבות' ומבקשים מהם שיתפללו עליהם, ואינם מועילין להם, וכיוון שהם הולכין בדרך, הם הולכים מחבקים קבורת רחל, והיא עומדת ומבקשת רחמים מן הקדוש ברוך הוא ואומרת לפניו: ריבונו של עולם, שמע בקול בכייתי ורחם על בניי, או תן לי האוניא שלי! [תן לי האוניא - כלומר השכר המגיע לה בשביל שמסרה הסימנין שמסר לה לאחותה לאה, כדאיאתא במדרש שזו היתה טענתה לפני הקב"ה (ביאור על הפסיקתא)]. מיד הקדוש ברוך הוא שומע בקול תפילתה, מנין? שכן כתב 'בכי תמרורים רחל מבכה על בניה', וכתב 'ויש תקוה לאחרייתך נאום ה' ושבו בני לנבולם'. הרי פייסו (יעקב ליוסף) למה לא נכנסה אמו לקבורה?.

מקורות ראשונים לנגינת "ואני בבאי"

בספר "לקט הקמח" החדש, כשכותב הוא בעניני טעמי המקרא, הוא מביא כך: ולמה רחל היה להם נגון מיוחד לתשב"ר שקראו 'שטובען טראפן'. מנהג במדינתנו כשלומד'ן 'נביאים' בחדרים, אומרים

מפרש לפני המסובין גם את הסדר "קדש ורחץ" וכו', כל מילה ומילה כשמגיעה שעתה ב"סדר". פעם אחת בליל ראשון של פסח, בעריכת ה"סדר" אצל הסבא קדישא משפולי זי"ע המכונה "דער שפאלער זיידע", הכריז בנו הקטן: "קדש" וביאר כך: "כשאבא בא בליל פסח מבית הכנסת לביתו, הוא צריך מייד לקדש: ויותר לא אמר. שאל אותו אביו הקדוש: מדוע אין אתה משכבר הימים? השיב לו הילד: הרבי לא אמר לי יותר ולימד אותו אביו הקדוש שצריך לסיים גם הטעם: "בשביל שלא ישנו התינוקות, וישאלו מה נשתנה".

למחרתו, ביום ראשון של פסח, היה גם המלמד בין המסובים על שולחן הסבא משפולי, ושאל אותו הסבא: מדוע אינך מלמד את התינוקות גם את הטעם של "קדש", כנהוג משכבר הימים? השיב המלמד: חשבתי שאין זה נחוץ להאריך כל כך עם התינוקות, ובפרט שאין זה טעם חשוב, שהרי הדין נוהג בכל אדם מישראל, אפילו אם אין לו ילדים קטנים בביתו.

התלהב הסבא קדישא וצעק עליו בקול: איך מלאך ליבך לומר שאין זה טעם חשוב? האם אתה חכם יותר מכל המלמדים? אין אתה מבין כלל למה הנהיגו אבותינו ללמד כך את התינוקות, ואל תרהיב יותר להקל ראש לשנות לפי שכלך ממנהג הקדמונים. ופירוש הדברים באמת כך הוא: התיבות הללו "קדש ורחץ" הם כמו פתיחה לעריכת הסדר ואינן בזהר פרשת "אמור" על הפסוק "ובחדש הראשון": "ר" חייא פתח: אני ישנה וליבי ער - אמרה כנסת ישראל - אני ישנה בגלותא...". אנו רואים איפוא, שישראל הם בגלות בבחינת שנה והסתלקות המוחין, מחמת שהם בזמן הגלות במצור ובמצוק, מעונים ונרדפים. וזהו הסוד שהנהיגו אבותינו את התינוקות לומר פתיחה זו לפי הסדר, שהיא כמו הפתיחה של ר' חייא בזהר. וכך הוא הפרוש: "כשאבא בא בליל פסח מבית הכנסת לביתו", רוצה לומר: כשאבינו שבשמים חוזר אחר תפילת ערבית מבית הכנסת למרומי שמים, ורואה שאף על פי שכל אחד מישראל הוא עיף ויגע מהדחק והלחץ, העבודה והטורח של קודם הפסח, ובכל זאת באו כולם לבית הכנסת להתפלל ערבית, ואמרו "הלל" בהתלהבות ובהשתכחות הנפש לפני השי"ת, כל אחד לפי ערכו, "הוא צריך לקדש מייד", כלומר: הוא צריך תפק לחדש את הקדושים שלנו (ואי-אפשר לי לעולם) ולגאול אותנו מן הגלות, "בשביל שלא ישנו התינוקות", שישראל, שהם בבחינת "כי קטן יעקב" ובבחינת "ילד שעשועים" לא יישנו, חלילה, בשנה עמוקה בגלות ולא יתיאשו חס ושלום מהגאולה. וישאלו מה נשתנה, שיכולו לשאול את אביהם שבשמים "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", למה נתארכה הגלות הזו יותר מכל הגלויות שעברו.

וכשהגיע הסבא קדישא לדברים האלה, געה בבכי ונשא ידיו לשמים וצעק ואמר: אבא, אבינו שבשמים גאלנו מהרה מן הגלות, כל עוד שהננו בבחינת "אני ישנה וליבי ער", ואל תתן אותנו להרדם חלילה

פסוק זה, "ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל וגו'", שהוא חלק מדברי יעקב אבינו בעת שציווה לפני מותו ליוסף הצדיק לקחתו לקבורה במערת המכפילה, מילים אלו מעלים בקרב רבים את זכרונו הערב של אחד המנהיגים הנפוצים והיפים שהיו נהוגים בקרב אנשי שלומנו בארצות מזרח אירופה, וממשיך לנהוג עד היום הזה בקרב קהילות 'חיידירים' רבים בארץ ובתפוצות.

מהו אותו מנהג מדובר?

ובכן, בהגיע המלמד עם צאן מרעיתו ללימוד אותם פסוקים בפרשת-השבוע, פרשת ויחי, בה התורה מספרת לנו על דברי התנצלותו של יעקב אבינו ע"ה לפני בנו יוסף הצדיק בפסוק (בראשית מ"ז) **"ואני בבאי מפדן"**, מתחיל כל מלמד דרדקי לסלסל פסוק זה בנעימה עממית נוגה, בשילוב דברי המדרש המובאים ברש"י הקדוש [מה שנקרא בשפת ה'חדרים' "אויסרעדאכץ"] בהם מסביר יעקב אבינו את הסיבה שהוא - יעקב מבקש כעת מבנו יוסף שלאחר פטירתו ידאג להביאו לקבורה בקברי אבותיו במערת המכפלה, בה בשעה שהוא עצמו לא עשה כך לאמו של יוסף, רחל אימנו. ולמה? כיוון שהיה מצווה ועושה מפי הקב"ה 'על פי הדיבור' לקבור אותה על אם הדרך אפרת, לא להוליכה למקום קבורת אבותיו ואפילו לא להכניסה להיקבר בתוך העיר בית-לחם. כך כרה יעקב את מקום קברה של על אם הדרך בואכה בית לחם, וכל זאת בכדי שתהיה לעזרה לבניה בעת שיצאו לגלות, ונבוצארוך והתא וילכים לבבל, או אז תצא רחל אימנו מקברה ותהא בוכה ומתחננת על בניה וממאנת להתנחם, עד שהשם יתברך יענה לה, כמו שכתוב (ירמיה' לא. יד-טו-טז): **פֶּה אָמַר ד' קוֹל בְּרַמָּה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֶיהָ, מֵאַנְהָ לְהַנְחֵם עַל בְּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ: פֶּה אָמַר ד' מְנַעֵי קוֹלֶךָ מִכִּי וְעֵינֶיךָ מִדִּמְעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לַפְעוּלָתְךָ נְאֻם ד' ד' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: וְיֵשׁ תְּקוּהָ לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם ד' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:**

חשיבות מנהגי הלימוד עם ילדי ישראל

על עצם החשיבות שייחסו צדיקי הדורות לשימור כל מנהג ופרט שנלמד על ידי המלמדים עם תינוקות של בית רבן, יבוא ויעיד הסיפור הבא, כפי שהוא מובא ב"פרסם ההגדה" לרבי גדליה סגל זצ"ל:

לפנים בישראל היה המנהג, שמלמדי התינוקות שזיו לומדים קודם הפסח עם התלמידים את ההגדה של פסח, היו משננים עמם פירוש מיוחד על כל מילה מהסדר "קדש ורחץ" וכו'. את המילים "קדש" היו מבארים כך: "כשאבא בא בליל פסח מבית הכנסת לביתו, הוא צריך מיד לקדש, כדי שלא ישנו התינוקות, וישאלו מה נשתנה". ואחרי כן, בשעת עריכת הסדר, היה אותו הן השואל את ה"קושיות"

באר בשדה - שטפנשט

בניגון אחר ולא כחומש, וגם בתורה באיזה מקומות כגון 'ואני בבואי מפדן' וכו'".
יצוין כי הניגון המסורתי על הפסוק 'ואני בבואי' דומה מאוד לניגון שנוהגים ברבים מהקהילות לקרוא את ה'מרשתת' לקריאת חתני ה'תורה' ו'בראשית' בשמחת תורה.

התייחסותו של איש המחשבה הגר"י הוטנר למנהג

התייחסות מיוחדת לעניין זה מצאנו בספר ליקוט תורתו ודרשותיו של הגאון הגדול רבי יצחק הוטנר זצוק"ל, ראש ישיבת 'רבינו חיים ברלין' בניו-יורק ונשיא "מכון ירושלים". [רבי יצחק נולד בוורשה - פולין לאביו, שהיה סוחר ולמדן ליטאי, ולאמו שהיתה מבית של חסידי גור. היה מפורסם כחניך אסכולת סלבודקא הדוגלת בגדלות האדם, איש המחשבה ששיחותיו המעמיקות מפורסמות בסדרת ספריו "פחד יצחק". בשנותיו האחרונות עלה לירושלים וכיהן כראש ישיבה בישיבת 'בית התלמוד', נלב"ע בירושלים בכ" בסליו תשמ"א].

וכן מעתיק תלמידו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל את אשר שמע ממנו תחת אחד השיחים על הפסוק "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה, ואקברה שם בדרך אפרת היא בית לחם" (ויחי מ"ח ז). ופירש רש"י "ולא הולכתה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בליבך עלי: אבל דע לך, שעל פי הדיבור קברתה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם וכו' ע"כ. והיה המנהג בחדרים ללמוד פירוש רש"י הנ"ל בניגון מיוחד: 'ואני, ואף שאני לא עשיתי כן, וחלק מהילדים היו אומרים 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמורוים' (ירמיה' ל"א י"ד), וחלק השני עונים 'כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה' וגו' (ט"ו).

והיה מרן [הגר"י הוטנר] זצ"ל מוסיף לספר, שהיה מעשה בקרוב משפחה שלו בלובלין, שהקדוש רבי צדוק אמר לו שאין לשלוח ללמוד אצל איהו מלמה, מפני שבאותו מלמד נורקה בו מיונת מה שאינו לומד פירוש הנ"ל על הפסוק 'ואני בבואי' כמנהג ה'חדרים'. והוסיף מרן זצ"ל, שהלימוד של פירוש רש"י הנ"ל נכנס לסדר הלימוד בחדרים כמעט כאילו היה 'אני מאמין' הארבע-עשרה, ויש להחזיר העטרה ליושנה!

ובפעם אחרת כאשר שוחח על הנושא אמר רבי יצחק כי אחד מהסבות שאסרו הראשונים כמלאכים ללמוד את ה'ביאור' הידוע על החומש, מחמת שהשמיט את דבריו היסודיים והאמוניים של רש"י הק' עה"פ 'ואני בבואי'.

מנהג יפה משריש אמונה בגאולה

כאמור, מנהג יפה זה של אמירת דברי יעקב עם תרגום לאידיש במנגינה מיוחדת, נהגו בו מלמדי דרדקי בכל הדורות ובעיקר ב'חדרים' שבארצות מזרח אירופה, כולל את אוקראינה, הונגריה, פולין, ורומניה, וכו' שם שפת הלימוד היתה באידיש עסיסית מקורית.

אמנם יש לעיין ולחקור מאימתי התחיל המנהג ומה מקורו, אבל כגון דא אמרינן 'הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם'. (נשמח אם יוכל אי מי

מהקוראים לציין את מקור המנהג)

וגם בימינו אנו בארצנו הק', עלה מהגולה והתאזרח מנהג זה במרבית בתי התלמוד-תורה שלנו אותו לימוד/שירה מתוק מדבש, התופס מקום נכבד אצל מלמדי התינוקות ותלמידיהם. יש מהמלמדים המגדילים לעשות ומעמיסים את ילדי

התשב"ר על רכבי הסעות ומביאים אותם לקבר רחל אימנו, שם חוזרים ילדי החמד המתוקים על אמירת הנוסח של פסוק זה וה'טייטש' שלו עם הניגון הנוהג המקובל, ששל מי שנמצא במקום באותה עת נמס לבבו ומתעורה, ומה שבטוח הוא שהילדים הנוכחים במעמד זה ובנסיעה אליו וממנו, לא ישכחו זאת לעולם.

אמנם תמוה הוא כי בתלמוד-התורה של הישוב הישן בירושלים לא נכנס מנהג זה, והסיבה לא ידועה. מה שכן, ב'חדרים' של הישוב הישן מתמוגגים המלמדים, ההורים והתלמידים בשירה מיוחדת ב'ברכות' יעקב לבניו שבאותה פרשה, פרשת ויחי, וכן ב'שירת הים' שבפרשת בשלח ובפסוקי 'ברכות' בלעם לישראל שבפרשת בלק.

ידוע כי גדולי עולם התרפוק בכבי לשמע ילדי ישראל המדקלמים בנעימה את מה שלמדו ב'חידור' אודות קבורת רחל אימנו ואודות ההבטחה לנחמה והגאולה שבעקבותיה. וכאמור, היו כאלו שאף הגדילו לומר, כי 'מלמד' שאינו משגן לתלמידיו את הפסוק הנ"ל עם המדרשים בנעימה המקובלת, הרי שיש לבדוק אחריו...

*

הגאון רבי ישראל געלבארט מז'יטומיר בעמח"ס "שפת הים" על הש"ס, כתב ספר באידיש ובלשון"ק שנקרא 'יוחנן ויוליוס', ואח"כ הדפיסו שוב בקרקא תחת השם 'החסידי והמשכיל', הספר נדפס בין השנים תרל"א-תר"ג, בספר מובאים טענות המשכילים כנגד החסידים והאדוקים והתשובות בצינן. אחת הטענות של המשכיל נגד החינוך החסידי שמבלים זמן עם הילדים בווסות כמו בניגון 'ואני'.

מכך נוכח ללמוד שכבר בשנים תרל"א-תר"ג באוקראינה ובגליציה שוררו ילדי התשב"ר את ה'ואני'. וכן נלמד מעובדה זו שנגינת 'ואני' היתה עיקרון אצל קהילות החסידים, ואילו ה'משכילים' כעסו וחרקו שן על מנהג קדוש זה.

ומאידך יש עניין לציין כי רבים מאנשי רוח, סופרים וכדומה במרוצת הדורות, גם כאלו שלדאבוננו לא המשיכו ללכת בדרכי אבות ולא שימרו את כל פרטי המסורת עליהם גדלו, היו לימים מספרים בערגה על אותה 'גריסא דינקותא' של שירת "ואני בבואי", החדורה בעצמותיהם ובמזעיהם ומחיה בהם את האמונה התמימה והזכה.

וכך כותב איש הרוח, הסופר ד"ר הלל זיידמן ז"ל, שהיה מזכיר "אגודת ישראל" בוורשה, בלשונו הפיוטית:

"...יעקב אבינו מסיח בפני יוסף בנו את הסיבות שנמנעה להביא את אמו רחל לקבורה בקברי אבותיו: 'ואני בבואי מפדן, מתה עלי רחל. וכפי שרש"י מפרש: ולאמך רחל לא עשיתי כן... אבל עליך לדעת כי הכל היה לפי הדיבור... וכשנבזארדן שטובר שחבר לא עשה כראוי, וגם אולי ידעו זה יגרש את בני ישראל מארץ ישראל לגלות בבל וכו'... זוכרים אתם את הניגון הנוהג והעמוק של 'ואני בבואי מפדן', אשר חדר ופיעם בנו החל משנות ינקותנו ב'חידור' ועד לשנות זקנותינו?

מעולם לא נחרטה במדעניו ורעיונותיו הצעירים כזו אמונה שורשית של התעלות עמוקה, כמו בעת שהרבי שינן בנו את אותו פסוק/ניגון על כל פרטי, מדרשו ותנועותיו הנוגים.

כאן מתערבים רגשות הטרגדיה האנושית העצובה של מותה של רחל אמנו בעת לדתה את בנימין, עם הטרגדיה הכלל ישראלית של ההגליה לבבל בעת חורבן בית ראשון, השירה של "ואני בבואי" משלבת את רגשות הלבבות המלאות בכאב, וממלאות אותם תקווה בשורת הגאולה שבא תבוא בקרוב."

במקום אחר כותב הלל זיידמן בניסוח אחר על אותו ענין:

"בלימוד של הילדים בפסוקי התורה, ישנם כאלו שנחרטו לעולמים עמוק עמוק בנשמתם הילדותית, כמו הפסוק: 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל, ואני כשבאתי מפדן, נפטרה עלי אמך רחל'. זוכרים אתם את הניגון הלבבי, הנוהג והמתוק של ה'ואני'? הניגון אשר הצטלצל במיתרים הכי עמוקים בנשמותינו, והוליד אותנו לאותן מחוות 'בדרך אפרת' שם קבורה רחל אמנו? כאן נאנחנו יחד עם דברי רש"י הקדוש על הגולה אשר הוגלתה עם נבזארדן, ואז כשבני ישראל עוברים ליד קברה של אמא רחל, היא יוצאת מקברה ואנו בוכים איתה כשהיא 'מבכה על בניה כי איננו', ומתחננת ומבקשת רחמים עליהם. כל ילד שלמד בחיידר פסוק זה בניגון זה, לא ישכח זאת לעולמים."

ואכן, מסופר על רופא יהודי מפורסם שהתבולל ר"ל בין הגויים, אשר בילדותו בהונגריה למד חומש בראשית מפי אביו, וכנראה ממנו למד פסוק 'ואני בבואי' כמנהג המקובל. לימים יצא אותו ילד ללמוד רפואה והגיע לאמא ואמרה כי בעלה הוא אף הוא סר לגמרי מדרך עמו ושכח כל יהדותו עד כדי התבוללות ר"ל. אותו רופא סיפר, כי בעבר שימש כרופא בפאריז וקיבל פציינטים בביתו. באחד הימים הגיעו אליו אשה יהודיה עניה ובנה הקט החולה, הילד היה נראה פיקח ונבון אך הרופא ראה כי הצרפתית שבפיו לקויה. לשאלתו באיזה בית-ספר לומד הילד, התנצלה האמא ואמרה כי בעלה הוא מן ה'אדוקים' וכן הדור הישן, והוא אינו מוכן שבנו ילך לבי"ס של גויים, ולכן שולח הוא את הילד ללמוד רק ב'חידור'. אמר אותו רופא: בליבי כעסתי על 'בן הדור הישן החשוך המונע מבנו להתקדם', ובאפיק שאלתי את הילד: נו, ומה אתה לומד, ילדי? הימים היו בעיצומם של החורף בשבוע של פרשת ויחי, והילד לא התבלבל אלא החל מיד לדקלם את ה'ואני בבואי מפדן... ועל אף מצבו המדורדר העיד אותו רופא: התרגשתי נוראות, ובדמעות בעיני חיבקתי את הילד ונישקתי באומרי: עם אשר שומר את זכרונותיו אלפי שנים, ומשריש אותם בילדיו, עם כזה יחיה לעולמים!...

דברי ה'אגרות משה'

יצוין כי ישנם הבדלים מסויימים בין הנוסח שכתוב במדרש לבין דברי רש"י. למשל, במדרש נאמר 'שהיה יוסף מיצר על הדבר', וברש"י כתב: 'וידעתי שיש בליבך עלי'. וכתב על כך בשו"ת 'אגרות משה' (י"ד ח"ד סי' נו): והיה זה טענה בעצם על יוסף שהיה בליבו על יעקב בזה, שהרי היה לו להבין שעל פי הדיבור היה, ולא היה לו להרהר כלל. דלכאורה הוא כחטא ראובן שהתרעם על יעקב בשביל שנדמה לו שהיה מעשה יעקב עלבון לאמו (שבת נה. ב), עלבון אמו תבע, אמר: אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי? עמד ובלבל את יצועה". הוא מוטיב והוא מפרק: "אבל החילוק הוא, דראובן הראה במעשה שטובר שחבר לא עשה כראוי, וגם אולי ידעו זה גם האחים. מה שאין כן ביוסף, שלא היה הרהרו אלא בליבו לבד, ורק יעקב ברוח-הקדוש ידע זה, ולכן אף שבהרהור בליבו היה אצל יוסף גרוע, שהרי היה לו להבין מזה שלא הולכה אף לבית לחם, שהיה זה על פי הדיבור, ומצד הקדמת תרעומתו לא הבין מזה כלום, אלא עוד יותר הקפיה, אבל כיוון שהיה רק הרהור בליבו לבד, לא נענש יוסף כלל. ש'משבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה', כדאיתא בקידושין (דף לט. ע"א).

מבלי לדון בעצם ההערה, יש לציין שדברי הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל מוסכים על הלשון "יש בליבך תרעומת", אך לפי לשון הפסיקתא "היה מיצר על הדבר" - מסתבר שלא היה בכך כדי טענה על יוסף.

ואני בבואי מפדן

על קבר רחל אמנו עם כ"ק האדמו"ר רבי חיים מאיר זצ"ל מויזניץ

בספר 'זכרונות רמב"ח' של הרה"ח ר' מנשה בן-חיים קניג ע"ה, מעלה המחבר זכרונות מרתקים ומרגשים על ביקורו של כ"ק האמרי חיים מויזניץ ז"ע לראשונה בקבר רחל אחרי מלחמת ששת הימים, ועל התרגשותו הנלהבת של הכותב בעת שילדי החיידר שוררו את ה'ואני בבואי'.

שלהי סיון תשכ"ז, כחודש ימים אחרי מלחמת ששת הימים, ואני בעיר הקודש ירושלים במסגרת תפקידי כגזבר המועצה האזורית נחל שורק, באופן רשמי עדיין אין כניסה חופשית לאזרחים לשטחים המשוחררים: חברון, שכם, יריחו, ובית לחם, אולם מפה לאוזן נמסר כי מי שאינו בטלן יכול לעבור בירושלים את המחסום הצבאי ולהגיע לבית לחם ושם להשתטח על 'קבר רחל אמנו', נדעור בי חשק גדול להגיע לשם.

שירת 'ואני' כפי שנהוג בחידרים

אספר להלן על חווית ביקורי בקבר רחל בשנת תשכ"ז: כשגמרתי את תפקידי במסגרת עבודתי הרשמית, נסעתי עד לשכונת תלפיות ושם הצלחתי לעקוף את עמדת החיילים השומרים על אי-הכניסה לשטחים החדשים ששוחררו, ובטרמפ צבאי הגעתי עד לקבר רחל. כשהגעתי גיליתי שגוף הסביבה השתנה במשך תשע-עשרה השנים האחרונות ללא הכר. בשנת תש"ח היה הקבר בשדה פתוח במרחק של 800 מ' מהעיר בית לחם, וכעת נמצא בשטח בנוי, בתוך העיר בית לחם. ליד הקבר מצאתי כשלושים איש אומרים תהילים בצבור כולם היו ירושלמים, ניכר בהם שהיו רגילים לפני שנת תש"ח לבקר לעיתים תכופות במקום ולהשתטח על קברה של 'רחל אמנו', וגם הם מצאו כעת דרך לעקוף את המשמרות ולהגיע למקום למרות הקשיים.

הצטרפתי לציבור אומרי התהילים, היתה התרגשות גדולה ועקב הימים הגורליים הנוראים שעברו עלינו בחודשים האחרונים בכלל, ובשבועות האחרונים בפרט, בכיות קורעות לב נשמעו באולם, היו אלו דמעות אושר על שזכינו אחרי קרוב לעשרים שנה לחדש בואנו למקום קדוש ואהוב זה.

והנה תוך כדי תפילה הגיעו לאוזננו מבחוץ קולות של כלי רכב העוצרים בקרבת הבנין. כעבור רגעים מעטים התגלה לעינינו בפתח אולם הקבר האדמו"ר מויזניץ רבי חיים מאיר הגר זצ"ל. בהיכנסו פתח: אמא רחל, חזרנו אליך! מאמע רחל, מיר זענען ווייטער דא ביי דיר! עם כניסתו לאולם הקבר באו ונחפו אחרי כשלושים חסידים מבוגרים, וכשלוש מאות ילדי 'תלמוד תורה' מה'חדרים' של חסידי ויזניץ. האולם התמלא עד אפס מקום וגם מבחוץ סביב לבנין, עמדו אנשים רבים והצטרפו. הציבור החל באמירת מזמורי תהילים, סימו ותחילתו של כל 'קאפיטל' נאמרו על ידי הרבי ז"ל מויזניץ עצמו. אחרי גמר אמירת יום מספר התהילים, הושלך הס באולם, כל העיניים הופנו אל הרבי ז"ל שעמד על יד הקבר עם פנים לכיוון הקהל ושתי ידיו מורמות כלפי מעלה, כמי שמנצח על מקהלה. הבנתי מיד שהרבי ז"ל רוצה להתחיל באיזה אמירה מיוחדת בצבור, והוא יתן האות שיתחילו ביחד. לא היה לי כל מושג איזו אמירה מיוחדת ניתן לומר אצל 'קבר רחל אמנו', פתאום בהורדת יד אותה הרבי ז"ל להתחיל באותו רגע בבת אחת פצחו מאות ילדי תלמוד תורה המקיפים את הרבי ז"ל ואמרו אתו יחד את דברי יעקב אבינו לבנו יוסף 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל', כשהם מתרגמים לאידיש את הסברו של רש"י. הכל נאמר בניגון המסורתי המרגש רווי הכיסופים שהיה מקובל מאות בשנים בארצות אירופה, ניגון שתמיד הסעיר את ליבות הלומדים, הילדים וההורים גם יחד. הצבור כולו געה בבכיה, והצטרף באמירה למקהלת תינוקות של בית רבן.

התבוננתי בפניו של הרבי מויזניץ זצ"ל וראיתי את פניו בווערות באש קודש, כל כולו דבוק וספוג בגעגועים עילאיים ונהרי דמעות יורדות מעיניו. עם גמר האמירה פנה הרבי ז"ל לקבר ואמר: מזל טוב אמא רחל! מהיום והלאה נהיה א"ה אורחים קבועים אצלך.

יצא הרבי ז"ל את הקבר ועמו חסידי וילדי תלמודי התורה שבאו עמו, גם אני עזבתי את הקבר וחזרתי ירושלימה כשליבי מלא עד גדותיו מחוויה מרשימה ונפלאה זו.

(תש"ח) ח' להנה"צ מהר"י רבינוביץ שליט"א נאב"ד שפיקוב-אנטוורפן על זורתו וסיעו בהכנת המאמר)

תווים למנגינת "ואני בבואי"

מתוך 'תולדות הנגינה והחנות בישראל, לרחב"צ הריס עמוד 114

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקה שטפנשט

מצבת קברו ששרדה גם אחרי
הפרעות ומלחמת ששת הימים

תמונת המצבה באדיבות: מוקד
מידע הר הזיתים

הגה"ק רבי מנחם נחום יאסער - ליבערזון זצוק"ל
אבד"ק יאס וקלישקאוויץ
מגדולי חסידי שטפנשט מוותיקי האריות שבחבורה בחצרות בית רוז'ין
נסתלק עשרה בטבת תש"ז ומנו"כ בהר הזיתים

כן היה מיוחס כדור שישי להגאון הק' רבי אליעזר רוקח מאמסטרדם בעל "מעשה רוקח".

על כסא הרבנות

בראשית דרכו בהוראה נתמנה כרב בו'ניקוב והוא בגיל צעיר אך בן עשרים ושמונה שנים, אח"כ עבר לעיירה 'קלישקוביץ' לשבת על כסא ההוראה עפ"י עצת רבו הרה"ק האדמוה"ז מטשטקוב, לימים נתגלע בעיירה סיכסוך בין השוחטים ועל ר' נחום הופעלו לחצים שונים ואז עזב בעצת רבינו משטפנשט את קלישקוביץ ועבר לכהן כרב בעיר הגדולה יאס.

בספר "אהלי שם" המהווה אנציקלופדיה לתולדות הרבנים ומקומותיהם [מהר" פניסק, תרע"ב בהסכמת הגאונים ר"ד פרידמן מקארלין, רבי חיים מבריסק, ורבי חיים עוזר גרודזינסקי] מביא את הקטע הבא:

תמונת הגאון רבי נחום יאסער זצ"ל

שבעים ושמונה שנה חלפו מאז הסתלקותו של הגאון הקדוש הצדיק הנודע והחסיד המפורסם רבי מנחם נחום ליברזון זצ"ל, כאשר אנשי ירושלים של מעלה כמו גם חסידי שטפנשט ובית רוז'ין ידעו אף ידעו את גדלותו וצדקותו כי רבה, אולם כיום במרחק ע"ח שנה מהסתלקותו צריכים אנו לצלול לארכיון מכוננו האוגר את תורתם וזכרם ששל גאוני ורבני רומניה כדי להתחקות אחר הליכותיו והנהגותיו בקודש.

'רבי נחום יאסער'

רבי נחום שנתפרסם בשמו 'רבי נחום יאסער' נולד בשנת תרל"ג לאביו הגה"ח רבי יעקבא ליבערזון זצ"ל, מגזע היחס של הרה"ק רבי ליבער הגדול מבארדיטשוב - שעל שמו נקרא שם המשפחה "ליבערזון", ולמעלה בקודש רבינו בעל ה"מגלה עמוקות" והקדושים ר"ש אשכנזי, רבי יחיאל מעמירוב, ר"ש מאוסטרופולי הי"ד והמהר"ל מפראג. כמו

באר בשדה - שטפנשט

הרב ר' נחום בהר"מ יעקבאק ליבערזאהן

נולד - תרל"ג, והוא דור ששי מגזע הגאון והצדיק הר' אלעזר רוקח מאמשטרעד בעהמ"ס "מעשה רוקח" על התורה ועל ששה סדרי משנה. נסמך להוראה מהרה"ג הר' אלתר מקאסטאטנין ישן שליט"א. בשנת תרס"א נתקבל לרב בעיר זינקוב פלך פאדאל, ואח"כ בעיר קלושקעוויץ הג"ל.

בחי

רבי נחום כאמור, מוכר בשמו הנפוץ "רבי נחום יאסער" ע"ש עיר רבנותו - יאס, כל ימיו היו חיים של תורה ועבודה ויראת שמים צרופה. רבי נחום היה מגדולי ופארי הרבנים שנגמנו על חסידי בית רוז'ין, והיה מקושר אליהם באופן מופלא, ואף רבותיו הק' הראו לו אותות קרבה וחובה ופתחו בפניו את מעינותיהם הגלויים והנסתרים. את ראשית דרכו בחסידות עשה רבי נחום בעת שהתקרב אל הרה"ק רבי דוד משה - האדמוה"ז מטשרטקוב זי"ע, לאחר הסתלקות רבו זה התקרב ביותר אל רבינו הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע, כשבד בבד המשיך ר' נחום לנסוע לשאר חצרות הק' להרה"ק רבי ישראל מטשרטקוב וממשיכי דרכו הרה"ק רבי נחום מרדכי הרה"ק רבי שלמה וכן לה"פחד יצחק" מבאיאן, והרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין.

בחצה"ק של רבנו משטפנשט זי"ע

כמים הפנים אל פנים, עם התקרבותו של ר' נחום לרבינו הק' משטפנשט, הראה לו את חיבתו והערצתו וקירב אותו מאוד, וברבות הימים אף יעץ לו להעתיק את מקום מושבו לעיר יאס, ושם יתמנה כרב. ואף שלח מכתב לחסידי ומעריציו שיתמכו בו ויסייעו בידו, כשמחצית משכורתו היתה נשלחת אליו בקביעות מחצרו הק' של רבינו משטפנשט.

כידוע היה רבינו משטפנשט שוהה בכל שנה בחודשי החורף בעיר יאס לשם נסע לפקוד את מקום ציון אביו הק' הרה"ק רבי מנחם נחום האדמוה"ז משטפנשט זי"ע שנסתלק ביום י"ד סכליו וטמון בבית"ח ביאס, ואז היתה לו לרבי נחום הזדמנות פז שחזרה ע"ע מידי שנה להתקרב ולחסות בצילו של רבינו הק' ולהנות מאור קדושתו הגדולה.

רבי נחום היה מספר כי תחת אחד השיחים עם רבינו משטפנשט אמר לרבי זצוק"ל, כי שם משפחתו "ליבערזאהן" הוא ע"ש מוצאו נכדו של רבי ליבער הגדול" מבארדיטשוב. השיב רבינו לעומתו ואמר לו: הבה אספר לך" סיפור מזקנכם הרבי ר' ליבער זי"ע, וממנו תוכל להבין את תוקף גדולתו וקדושתו של הרה"ק רבי ליבער זי"ע, שהיה לו גילוי אליהו אולם אליהו הנביא זכור לטוב היה מבקש מרבי ליבער שיתפנה אליו לשוחח אתו, ולא להיפך.

ומעשה שהיה כך היה: רבי ליבער עבר פעם ברחוב ושמע אשה אלמנה בוכה בדמעות שליש. הוא ניגש אליה מיד ושאל אותה לפשר הבכי? האשה הסיחה את ליבה במרירות ובכי שהיא כבר שנים רבות אלמנה והיא מטופלת בילדים, ועד היום היתה לה עז, ומהחלב שהעז נתנה היתה לה למחיה ולבני ביתה, עכשיו - מיררה האלמנה בכבי - העז מתה ואין לה ולילדיה מה לאכול. מיד נתעוררו רחמיו של רבי ליבער וכמוכן שנתן לה בינתיים איזה נדבה אשר תמורתה תקנה לחם לפי הטף, ובנוסף לכך הרגיעה וביקשה שתפסיק לבכות, והוא הלך מיד לשוק לקנות עבודה עז אחרת. כשה"ר ליבער זי"ע רץ לשוק, שמע ברוח קדשו את ה"קדושה" שמשלשים המלאכים בפמליה של מעלה. ה"ר ליבער זי"ע נעצר קמעא והצטרף אליהם לאמירת קדושה, לאחר מכן, בעת שעמד בשוק ובחר עז לקנותה, הופיע אליה הנביא זכור לטוב וביקש ממנו

לשוחח איתו, אך הרבי ר' ליבער זי"ע אמר לאלהיו הנביא: "כעת אין לי פנאי, אני עסוק במצוה חשובה לעזור לאלמנה". יש לציין כי הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן-טשרנוביץ היה אומר כי זקנו הרה"ק מרדכי התבטא בדרך צחות על סיפור זה, כי 'אליהו הנביא היה לו גילוי ר' ליבער'...

כאמור רבי נחום היה אצל רבנו משטפנשט בבחינת "עייל בלא בר" והוא עצמו סיפר כי פ"א כשנכנס לחדרו הק' ראה על שולחנו אחד מהספרים העוסקים בעומק תורת הח"ן, ופתח והסתכל שם המחבר וסגרו מיד, והרבי לא הגיב ע"ז כלום, אולם מאז כבר לא זכה לראות שיהיה מונח איזה ספר על השולחן.

מכתב הרה"ק משטפנשט אליו:

במכתב נוסף מחצר קדשו של הרה"ק משטפנשט כותב לו הגאון רבי פסח לייב שורץ זצ"ל - שהיה הרב בשטפנשט וראש הגבאים של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע - להגאון רבי מנחם נחום ליברון זצ"ל אב"ד קלישקיץ לאחר שגמר שידוך לבתו עם החתן הרב אברהם בויאר מטשרנוביץ-ת"א - לימים נציג החזית הדתית בעיריית ת"א - בנו של הרה"ח ר' פייבל בויאר שו"ב בטשרנוביץ ומחשובי חסידי ונאמני בית רוז'ין.

וז"ל המכתב:

ב"ה יום ב' ח"ת לירח מרחשון

שלום וברכה ומזל טוב, שהחיתון יעלה יפה,

כבוד אהובי הרה"ח המופלג בתורה ויראת ה' היא אצרו וכו' כש"מ מו"ה נחום שליט"א ליברזאן, אהדש"ה. מה מאוד שמח לבי בקראי כרטיסו, בבשורה טובה שבא בקשר החיתון לבנו היקרה תחי' עם בנו של הנכבד מר ר' פאויל נ"י שו"ב בטשרנאוויץ, ענני הגפן בענבי הגפן, ותיכף בשרתי זאת לאדמו"ר הרה"צ סבא קדישא שליט"א (הוא ניהו רבינו הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצוק"ל), ונהנה מאוד ונתברך בברכת מזל טוב שהחיתון יעלה יפה בקשר של קיימא. והש"ת יהי בעזרו לגמור הדבר בכי טוב, להביאם לנישואין בשעה טובה ומוצלחת, לחי' עונג ונחת, לאורך ימים ושנים טובים. והוריהם יזכו לראות מהם דורות ישרים, ביורך בהון ועושר, להיות תורה וגדולה במקום אחד. וכי"א (וכן יהיה רצון אמן). דברי אוהבו דו"ש חפץ ביקרה.

פסח ליב שווארץ

ואני מברכם שיקויים בהם ברכת צדיק כ"ק י"ג (כבוד קדושתו יחיה נצח), במהרה ידון לברך על המוגמר בנקל, לשמח את לבכם בכל מילי דמיטב, אנסו" (אמן נצח סלה ועד). העב"ק (העומד במשמרת קדש).

המכתב שכתב הרב הגאון רבי פסח לייב שווארץ זצ"ל שהיה הרב בשטפנשט וראש הגבאים של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע להרב הגאון רבי מנחם נחום ליברון זצ"ל אב"ד יאס וקלישקיץ לאחר שגמר שידוך לבתו עם הרה"ח ר' אברהם בויאר ז"ל בנו של הרה"ח ר' פייבל בויאר ז"ל

בשולי המכתב, רואים אנו את חותמתו של הרב הגאון רבי פסח לייב שווארץ זצ"ל אשר בה כתוב - פסח ליב שווארץ, עומד במשמרת קודש, בטשעפאנעשט - ראמעניע

החסידי הנודע לבית שטפנשט רבי יצחק חכם ז"ל בזכרונותיו אשר פרסם בקובץ סמילות - סאדיגורה (גליון י"ח תשרי תשמ"ח) כותב על תולדות רבי נחום והתקרבותו לרבינו משטפנשט זי"ע: הרב הגאון רבי מנחם נחום ליברון זצ"ל שהיה רב בקלישקיץ שבאוקריינה, הגיע אף הוא לשטפנשט והופיע לפני

הצדיק, לאחר מלחמת העולם הראשונה. הוא היה מחסידי רוז'ין - צ'ורטקוב, וכשהגיע לשטפנשט, קירב אותו הרה"ק רבי אברהם מתתיהו זצוק"ל מאד. בבואו אל הרה"ק זצוק"ל יעץ לו הרה"ק להעתיק את מקום מושבו לעיר יאס ואף נתן לו מכתב החתום בחתימת יד קדשו ובו פניה ובקשה לחסידים בכל מקומות מושבותיהם שיהיו לו לאחיעזר ואחיסמך. מכתבו זה הנמצא בגנוז מכווננו שופך מעט אור על תלאתיו של רבי נחום באותם ימים (ראה מסגרת).

תלמידו המובהק הרבי מריבניץ זצוק"ל

תלמידו הגדול של רבי נחום היה כ"ק האדמו"ר הרה"ק מריבניץ זצ"ל - שהיה מקורבו ומגדולי חסידיו של רבינו הק' משטפנשט - הרבי מריבניץ היה כל ימיו מדבר בערגה וכסופין מרבו שלמדו תורה, והיה מספר כי למדו ביחד "אבער געלערנט". וחזרו למעלה משבעים פעמים את כל השו"ע ואילו את סימן ק"ה בשו"ע יו"ד למדו מאה ועשרים פעמים.

בעת שעלה הרבי מריבניץ לארה"ק עלה להר הזתים להתפלל על קברו של רבו רבי נחום והשתטח על הקבר מלוא קומתו ברוב ערגה וכיסופים ובכיות נוראות, ומסופר כי בהיותו אצל כותל המערבי פגש את הרה"ח ר' משה כהן ז"ל מגדולי חסידי באיאן שהיה מתאבק בעפר רגליו של רבי נחום ובקש לשמוע ממנו עובדות ואמרות מרבו ר' נחום יאסער ועמד ובלע בשקיקה כל מילה, ור' משה היה רגיל להזכיר בשמו כגון: "ר' נחום אמר וכו'" ר' נחום הלך וכדו', עד שהרה"ק מריבניץ העיר לו ואמר: איך בעט אייך איך קען גישט לייזן אז איר ריפט דעם רבי'ן ביים נאמען, איך בעט אייך זאגט "דער רבי"..." [אני יכול לסבול לשמוע איך שאתם קוראים לרבי בשמו, אני מבקש מכם אם תוכל לומר "הרבי"], והמשיך ר' משה בסיפוריו כשהוא בכנותו אותו כל הזמן "דער רבי" כבקשתו.

רבי נחום והצדיקים משטפנשט וסקווירא

בספר בקדושה של מעלה (פרק ט"ו) לתולדותיו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע מובא דברים אודותיו של רבי נחום יאסער אשר היה "הוא זה שהביא את הרה"ק מסקווירא אל הרה"ק משטפנשט": "...בשוב הרה"ק מסקווירא מהעיר נירבאטיר אחר החתונתו, עשה רבינו את דרכו דרך העיר יאס. פגש בו את רבי נחום יאסער והראו את בית מדרשו של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצוק"ל, היה זה בחודש סכלו והרה"ק משטפנשט שהה אז בבית מדרשו ועמד אז להתפלל שחירות. לאחר התפלה נכנס הרבי מסקווירא אל הרה"ק משטפנשט ושוחחו ביניהם, בתוך שיחתם סיפר הרה"ק משטפנשט שהכיר עוד את אדמו"ר מהר"צ מסקווירא זצ"ל - זקינו של הרבי מסקווירא, ועוד אחדים מהאחים הק' בני המגיד מטשערנאביל זצ"ל. מאז התעצמה הערכת הצדיקים זה לזה. לעומתו הביע מסקווירא קורת רוח על שזכה להכיר מקרוב נכד ממש של קדוש ישראל מרוזין זצ"ל (מפי כ"ק האדמו"ר מראחמטסטריווקא ב"פ זצ"ל).

בהגיע הרבי מסקווירא פעם נוספת לביקור אצל הרה"ק משטפנשט, היה זה בשעה שחיכו המונים אחורי דלתו בהיותו ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ - הוציא הרה"ק משטפנשט מעליו את הקהל ונתייחד עמו במתק שיח אשר מי ידע רו סודו. בסיימם את שיחתם קם הרה"ק מעם מקומו, על אף היותו זקן מופלג, ולהשתאות הכל ליונה את רבינו, שהיה אז צעיר לימים, (מפי הרה"ח ר' נפתלי כהן שיבולחס"א, ששמע מדודו הרה"ח ר' בניצין גאלדנבערג שנכח שם בשעת מעשה - עם אחיו הרה"ח ר' שרגא פייביש, משמש בקודש בבית הרה"ק משטפנשט).

ההתקרבות אל הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל

בהמשך מתואר בספר הנ"ל 'בקדושה של מעלה' קרבתו המיוחדת של רבי נחום יאסער להרה"ק מסקווירא זצ"ל: בעת ההיא הלכה ונתגבשה סביב הרבי מסקווירא קבוצה נכבדה של חסידים, סולת מסולתת מנופה של בני עליה שנקלטו אליו אחד לאחד ומצאו בו את אשר איוותה נפשם. לעומת שנות מגוריו בקאלאראש, שהיתה עיר קטנה, התרחבו ביאס הגדולה הכמות והאיכות של קהל הבאים בהתקבץ עתה סביב רבינו חסידים עתיקי דעה, "אלטע חסידישע אידן", מבני היכל של חצרות החסידות באותו דור.

ומעלה, בעלי איכות מן הזן הנעלה והמרומם של בני החסידות שעיסוקם והגיגם אך בעבודת השי"ת מתוך השגה. במחיצת רבינו ידוע התעלות ורוממות נפש מתוך דקות בדרכיו והנהגותיו. עצם השוהות סביבתו העניקה להם את ההשראה האלוהית הסוחפת מעלה את מבקש ה'.

יש לציין כי נכדו של רבי נחום הגאון הגדול רבי יהודה בויאר זצ"ל היה שח תמיד כי מקובל במשפחתו כי זקנם רבי נחום היה שושבינו של הרה"ק מסקווירא בעת הכנסו לחופה עם זו' בתו של הרה"ק רבי פניע'לה מאוסטילא זצ"ל [הרה"ק ריי"י התייתם מאביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא בימי נעורות].

חלק מובחר בתוכם היו מחסידי צדיקי רוזין. רבים מהם הסתופפו בעבר בצל קדשו של הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצוק"ל, ונותרו לאחר פטירתו כצאן ללא רועה - עתה מצאו ברבינו את בעל שיעור הקומה שבקבלת מרותו ימצאו נוחם, [בצחות לשון קרוים היו בפי כל: "ש"ס חסידים", ברמו אל נוטריקון ש"ס - ש"טעפינעשט, ס'קווירא]. הערצת רבם זצ"ל את רבינו, היתה ידועה. עוד זכור היה להם הכבוד הגדול שהנחיל לו בשעתו בשעה שביקרו. אליהם הצטרפו עוד חסידים ואנשי מעשה מבני העיר ומן העיירות אשר סביבותיה, אשר השליכו על עצמם את אדרת - הנהגת רבינו בכפיפה ואהבה רבה.

בנוסף לקהל 'עמך' שהיה שוקק בחצר רבינו - בלטה דמותם של עשרות בני דעת משכמם

התקשרות ואמונה ברבותינו הק' לבית רוזין

הוסיאטין

גם אל הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצ"ל היתה לר"י התקרבות יתירה. מסופר כי בחודש אולול תש"ב, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, כאשר הצר הצורך כבר היה בשערי ארץ הקודש, התלווה רבי נחום אל הרבי מהוסיאטין בהליכתו לתפילה ליד הכותל-המערבי. הרבי הק' הרבה להתייפח בבכי רב בעת תפילותיו - שלא כפי הרגלו והנהגתו הקדושה שאפיינה את דרך "הוסיאטין", שהיתה בהסתר גמורה ר"ג אור עוז ותמה לפשר דבר, והרבי נענה ואמר לו: "דרכו של ילד, שבעת שכואב לו הוא מתרפק בבכייה תחת סינורה של אמא".

כמו כן ידועה העובדה שהרה"ק מהוסיאטין ציפה לצאת עם ספר-תורה לבית-החיים עם מנין אנשים, כסגולה לעורר רחמים על בני ישראל. שאלו רבי נחום להרה"ק מהוסיאטין, הלא איתא בוה"ק שיש חשש סכנה בדבר [באם הס"ת אינו כשר בשלימות]. נענה הרה"ק מהוסיאטין ואמר לו כי ביום האתמול כאשר חזר מצינו הק' של רבינו ה"אור החיים" הק', נודמן לפני עיני צורת שם הוי"ה הק', וממילא ידע כי ב"ה זכו לפעול ישועה ע"י התפילות.

באיאן

פעמים רבות שיחר רבי נחום לפתחו של הרה"ק ה"פחד יצחק" בבאיאן, שם שאב מלוא חופניים אור קדושה וחסידות. לימים כאשר קבע איתן מושבו בקלויז של חסידי באיאן בירושלים, נכרכו סביבו צעירי הצאן ואף המבוגרים מקרב העדה, והיו מתאבקים בעפר רגליו ושוחים בצמא את דבריו. עד היום הזה מתבדרין שמועותיו בביהמ"ד ורבות מאמרותיו הידועות בדרכי העבודה ונתיבי החסידות מהוות בסיס ויסוד להדרכת הדור הצעיר להתעלות בעבודה התמימה. ר"נ אף היה משתתף לעיתים תכופות במסיבות-החסידים (זצ"י) והיה משוחח ברוב רגש מהרבי הק' בבאיאן וממה שזכה לראות ולשמע. בכל עת שהיה חוזר על דברי הרבי הגדול מבאיאן, היה רגיל לומר: "אני יכול רק להעביר לכם 'מה שהרבי אמר', אך לומר לכם אותם 'איך שהרבי אמר' - זאת לא אוכל...".

חסידא ופרישא

רבי נחום נודע כחסידא ופרישא, מתנהג בחסידות וכולו אומר עבדות - - אמרו עליו שבמשך בחסידות של ארבעים וחמש שנה לא ישן במטה [ישנם גרסאות שונות ולמספר המדויק של השנים בהם לא ישן על מיטה, שהיה כמה עשרות בשנים], כי אם נמנם על אצילי ידיו. לימים שאלו הרה"ח רבי אהרן יוסף לוריא זצ"ל - מהאיריות שבחבורת חסידי סלונים בטבריה - אודות כך ורבי נחום השיבו בכלל גדול:

שהרה"ק מטשורטקוב ברוב חכמתו הבין וידע מה שיכול לעלות על דעתו של רבי נחו לעת כזאת... התפעלותו היתירה היתה מזה שהרבי מנה את כל המדרגות הנדרשות לקבלת קוויטל, ואעפ"כ לקח הימנו את הקוויטל! "ידעתי מאז ומתמיד כי איש

שטפנשט

לאחר הסתלקות רבו הרה"ק האדה"ו מטשורטקוב, היה רבי נחום פוקד רבות את ביתו של רבינו הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זצ"ל. אף הוא הראה לו את חיבתו והערצתו וקירב אותו מאוד, וברבות הימים אף יעץ לו להעתיק את מקום מושבו לעיר יא"ו, (ראה לעיל בארוכה).

רבי נחום היה אצל רבנו משטפנשט בבחינת "עיייל בלא בר", והוא עצמו סיפר כי פעם כשנכנס לחדרו הקדוש ראה על שולחנו את אחד הספרים העוסקים בעומק תורת הח"ן. הוא פתח והסתכל על שם המחבר וסגרו מיד, והרבי לא הגיב על כך כלום, אולם מאז כבר לא זכה רבי נחום לראות שיהיה מונח איזה ספר על השולחן...

אמת הוא בתכלית ללא שום סייג ודופי, וממילא אם לקח קוויטל אחרי דבריו אלו, בודאי שהוא עומד במדרגות אלו". והיה ר' נחום מוסיף ואומר כי כל ימיו היה מצטער על כך שהיה לו הרהור כלשהו בעת הגשת הקוויטל הראשון...

על מה שדובר בשיחה זו סיפר ראש ישיבת רוזין הגאון ר' אפרים פישל רבינוביץ זצ"ל, ששמע מרבי נחום באחת ההזדמנויות כי הרבי מטשורטקוב אמר לו: "כדי שאדם יוכל לקבל על עצמו את עול האדמו"רות ולקראו קוויטל, עיקר הדבר תלוי אם הוא אדם שצער של השני כואב לו באמת". כעין זה מובא מביא הרה"ח ר' נח וינטרויב, מחסידי סטריקוב, בספרו "פרחי חן" (עמ' קו), ששמע בשם הגה"ק ר' נחום ששמע באותה שעה מהרה"ק מטשורטקוב, כי אם קוראים קוויטל ומרגישים את הזולת, אזי "איז גאנץ גיט. און אז מ'קען נאך עפעס מער, איז א ודאי גוט".

בעת הסתלקותו של הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב, כבר התגורר רבי נחום בארה"ק, ועם עלות בנו הרה"ק רבי נחום מרדכי לארה"ק והשתקעו בת"א, המשיך ר' נחום בהתקשרותו לבית טשורטקוב. בפעם הראשונה שירד לת"א להשתתף בשולחנו הטהור של הרבי ר' נחום מרדכי, היה שרוי בהתלהבות ובשמחה גדולה עד מאד. - ואכן מיום בו הכיר רבי נחום ז"ל את "כ"ק האדמו"ר הרנ"מ מטשורטקוב, לא נפקד מקומו בכל עת ועונה. בכל 'שולחן' שערך, ניצב רבי נחום במחיצתו כשהוא לוהט באישו היוקרת כחסיד מובהק ולומד מכל תנועה וכל הגה. כמים הפנים לפנים מצא בו הרבי מטשורטקוב לב מבין כאשר אהבה נפשו.

בית טשורטקוב

האמונה בצדיקים היתה כאמור טבועה בלשך דמו וחלבו עד לאחת, ואף הם ענו לעומתו והראו לו אותות חיבה והתקרבות מופלגים, והאצילו עליו מאורם ורוחם כל אחד על פי דרכו. כבר בימי נעוריו נסע להסתופף בצילו הק' של מורו ורבו האדמו"ר רבי דוד משה מטשורטקוב, וממנו ינק את יסוד דרכו בחסידות וגדל בצילו הק' מתוך אמונת תום, הוא היה עולה לקבל על רבו מספר עונות בשנה, והיה חשוב מאד בבית רבו הק' שהתבטא עליו באופן נדיר ומופלג כי רבי נחום יכול לקבל קוויטל.

לימים, כאשר הוצע לו עול הרבנות, נסע אל רבו הרה"ק האדמו"ר מטשורטקוב ונכנס אל הקודש פנימה לשאול בעצתו בדבר ההצעה. בבואו לפני רבו הציע בפניו את ספיקותיו ומנה שתי חששות שמפנין הוא חושב להימנע מלקבל את הרבנות. האחת היא שעקב שיעבודו לבני קהילתו לא יוכל להמשיך בנוסיעותיו תמידין כסדרן לטשורטקוב להסתופף בצל הרבי הקדוש, והחשש השני הוא שמתירא ומפחד מאד לבל ישלם ח"ו לומר על איסור מותר ועל טאמור וכדומה. נענה רבו הרה"ק לעומתו ואמר לו: "על דבר חששך שמא לא תוכל לערוך הנסיעות, על זה אני אומר לך כי ככל שתוכל ליסוע תיסע, ואילו כאשר תהיה מנוע מליסוע, הרי רק הרצון בלבד דיו להחשב כאילו נסעת והיית. ובענין חששותיך ויראתך מלפסוק שמא תטעה בדבר הלכה, אני מבטיח לך שיהיה לך סיעתא דשמיא ומה שתאמר כבר יהיה כשר ומה שתאמר לא כשר יהיה לא כשר". לאחר ששמע דברי קודש מפורשים אלו מפי הרבי הק', הכניע רבי נחום את עצמו וקבל על עצמו את עול הרבנות.

אגב כך מסופר כי פעם אחת בעינייה דחדוותא, פנה אליו חברו ורעו הוותיק החסיד המפורסם ר' חיים יצחק כהן ע"ה, והפציר בו שיאמר עליו שהוא אדם כשר, שהרי: "הרבי אמר שאם יאמר כשר יהיה כשר". למשמע 'הברקתו' של ר' חיים-איטשה, נתרצה לו רבי נחום ומילא בקשתו באומרו עליו "כשר כשר".

סיפר הגה"ח ר' חיים שלמה רבינוביץ ע"ה ששמע מפי רבי נחום, כי לאחר הסתלקות רבו הרה"ק האדה"ו מטשורטקוב זצ"ל, בטרם שנכנס ר' נחום בפעם ראשונה להגיש קוויטל לבנו מ"מ הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב, חלפו במחשבתו עיני המדרגות הנדרשות מן הצדיק בעת קבלת הקוויטל. לגודל פליאתו, משנכנס אל הקודש פנימה אל הרבי החדש, פתח הרבי הנבחרים והתחיל למנות את הדברים והמדרגות הנצרכים לקריאת קוויטל, ובדבריו מנה את כל הדברים עליהם חשב ר' נחום, ורק אח"כ לקח ממנו את הקוויטל שהגיש לו, קרא אותו והאציל לו מברכות קודשו. לימים סיפר ר' נחום שכאשר יצא מחדר הרבי היתה לו התפעלות עצומה, אבל לא מהעובדה שהרבי תפס את מחשבתו, כי יתכן

"דבר שרוצים אותו במאת האחוזים, ניתן לפעול. אולם אם הרצון אינו כי אם בתשעים וחמשה אחוזים - לא ניתן להוציאו את הפועל..." (רשימת הר"מ אונגער).

מרבץ תורה אמונה וחסידות - בארץ הקודש

רבי נחום שימש כרב ואב"ד ביאס עד לשנת תרצ"ו עם הסתלקותו של רבינו הרה"ק משטפנשט החליט לארוז את חפציו לעלות לארה"ק, בהגיעו לירושלים עיה"ק קבע מושבו ברח' המבי"ט בשכונת אחוה, סמוך לקלוזי ללא חסידי באיאס בבתי הורשטין שם עבד את בוראו ללא סייג ושם קבע את תפילותיו, כבר מיד עם התיישבותו בעיה"ק, הכירו בו רבים וטובים בני ירושלים של מעלה ונתאספו מסביבו כל אהבי ה' ודורשיו, רבים בני עליה אשר בירושלים פקדו דלתותיו לשאוב ממעינותיו המפכים, ואף הוא לא מנע עצמו מלהשפיע ולהרוות את הצמאים לדבר ה'. וכך פקע שמו לאזני כל, ונודע ברבים כגאון עצום הבקיא בכל חדרי תורה, וכאשר כאמור התלכדו מסביבו כל מבקשי ה' ומבקשי תורה, היה ר' נחום תובע מעצמו ומאחרים לימוד ביגיעה ובהתמדה רבה, והכל לשמה, בלתי לה' לבדו. בני ביתו ומקורביו סיפרו כי במשך שנים ארוכות לא עלה על יאסע"ל לישן! וכל לילותיו עברו עליו כשהוא עוסק בתורה בישיבה ליד השולחן ורק מפעם לפעם הוא חוטף תנומה קצרה וראשו שעון על כרית שעל השולחן, אולם גם זאת לא לזמן רב, אלא אחר כעשרים דקות היה מתעורר ונוטל ידיו מכלי סמוך לו וחוזר להגות בתורה בהתמדה. כמו"כ בלילי שבתות היה נוהג שלא לקדש על היין עד השעות המאוחרות לאחר חצות הלילה, ועד אז עסק היה בדבקות נפלאה תוך שהוא עוסק בתורה ועבודה, הנהגה זו לא פסקה ממנו גם עד זקנה ועד שיבה ועד סוף ימיו.

וכן היה ר' נחום גם תובע בשיחותיו שכל העבודה תהא לש"ש בלתי לה' לבדו, והיה אומה, כי כל א' וא' צריך להשתדל ולרצות ולהתפלל ע"ז שיזכה לעבוד את השי"ת לש"ש ללא שום פניות, אמנם להגיע לדרגה זאת שיהיה כל עבודתו בלתי לה' לבדו הוא דבר קשה ונדיר ביותר, אבל התפילה עצמה מה שמתפלל ע"ז שיזכה לכך, זה יכול להיות בלתי לה' לבדו.

ראש למאמינים

סיפורי אמונה רבים התהלכו סביב דמותו הטמירה של רבי נחום והיה מרגליה פומיה פירושם של צדיקים, על דברי הכתוב "האמנתי כי אדבר", כי רבי הדבורים התמידים בעניני אמונה, הן הגורמים ומחזקים את האמונה.

שברגע הנכון הוא יגיע, מני אז הכיר בשאר רוחו של האיש הדובר אליו וזכה להתקרב אליו ולשאוב ממעינותיו ולשתו מבאר.

שנים מפארי גדולי ירושלים הידועים הגה"צ ר' נטע פריינד זצ"ל וש"כ הגה"צ ר' נטע ציינווירט זצ"ל, היו הולכים יחדיו לפקוד את מעונו של רבי נחום לשמוע ממנו שיחות קודש והדרכות בעניני עבודת ה'. וספרו: רבי נחום היה תדיר מזכיר בדבריו את זכירתו להיות מסתופף בצלא קדישא דהרה"ק האם האוטובוס המיוחל מגיע, ולפתע פונה אליו רבי נחום - שעדיין לא הכירו, ולא ידע כלל שהאיש הדובר אליו הוא רבי נחום יאסער - וא"ל בלשון שאלה ותמיהה וכי אם אתה מסתכל אם האוטו מגיע האם עי"ז האוטו ימור להגיע? הלא ברגע שנגזר מלמעלה שייגיע הוא בין כך יגיע, ומה תועלת תגיע לך מן ההסתכלות, תמתין בנחת וברוגע ותאמין

מנהיג העולם בהשגחה פרטית והכל מהשי"ת והכל לטובה וכל יסודות האמונה, ופעם אף למד אתנו את י"ג עיקרי האמונה, מתוך פירוש המשניות להרמב"ם בהתלהבות עצומה ובהתפעלות.

עוד ספרו כי תחת אחד השיחים עם רבי נחום דיבר אתם בעניני אמונה, ואמר כך: כשאני קם בבוקר ואני רואה שהפאנטהפ"ל [נעלי-הבית] אינם נמצאים ע"י מטתי, אני בא היצה"ר אלי ואומר לי שאכעס על כך, ואז אני חושב ומתבונן מי הוא זה שרצה והחליט שהנעלי בית שלי לא יהיו ע"י מטתי, הלא זה אבינו מלכנו שבשמים ובאומרנו זאת הגבית את ידו כלפי מעלה בהתלהבות ומתיקות עצומה, וממילא איך אוכל לבא לידי כעס. וכך על זו הדרך היה תובע ומדריך את שומעי לקחו לחיות מתוך אמונה חושית ותמידית על כל פרט ופרט שהכל מתנהל מלמעלה ובהשגחה והכל לטובה וממילא אין שום התערמות ועצבות ממהלך החיים.

אמונה - הוא היה אומר

סיפור הגה"ח ר"א רבינוביץ זצ"ל כי באחד הערבים, לאחר שר' נחום חזר יגע מביקורו היומי בכותל-המערבי, הגישה לו הרבנית כוס גדולה עשויה קריסטל מזוגה תה חם. כוס זו הייתה מיועדת בעיקר לאורחים, והיא הייתה הכלי היחיד שפיאר את ביתם הדל (יש המציינים כי כוס זו הייתה בידו מזכרת יחידה מרבו כ"ק אדה"ו מטשורטקוב ז"ע, ומכאן ערכה הגדול בעיניו). הרבנית שרצתה שר"ג ירוה את שאמונו בכוס גדולה של תה, הרשתה לעצמה בזאת הפעם לחרוג ממנהגה והשתמשה בכוס זו. רבי נחום התיישב ליד השולחן והחל לשוחח עם ר"א כהרגלו בסיפורים ואמרות צדיקים, וכדרכו תמיד בעת שדיבר התלהב והתרגש. תוך כדי התלהבותו נתקלה ידו בכוס, והיא נפלה ארצה והתנפצה לרסיסים. "אני, שהייתי נער

דברים נשגבים אודות הגה"ק רבי נחום יאסער זצ"ל שנשמעו מפי נכדו הגאון הגדול רבי יודל בויאר זצ"ל - שנלב"ע זה עתה - בן מרת חנה ע"ה בתו הצדקנית של רבי נחום זצ"ל, רבי יודל זכה לינוק הרבה ממקורות החסידות בזכות אשר אמו היתה כאמור בתו של החסיד המופלא רבי נחום יאסער זצ"ל - הרב דקלישקוביץ. מגדולי ופארי חסידי בית שטפנשט ורוז"ן

הנכד הגאון רבי יודל בויאר זצ"ל השכיל לשאוב ממנו מלוא כליו מתורת החסידות, וכן זכה להתלוות אליו בביקוריו אצל אדמו"רי צדיקי בית רוז"ן, כמו אצל האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מבאיאן לייפציץ זי"ע ועוד לימים גם זכה להסתופף בצילם של הרה"ק מהוסיאטין והאביר יעקב מסאדיגורא ולהנות מקרבם.

סיפורים רבים אודות זקינו רבי נחום יאסער היו שגורים על פיו של רבי יודל זצ"ל, אשר כאמור היה לאחד ממעריציו הגדולים, ופרט מעניין סיפר בנו הרה"ג ר' מנחם נחום שנקרא בשמו של הסבא-רבה רבי נחום יאסעה, כי אביו המנוח רבי יודל זצ"ל מחמת יראת הכבוד שהיתה לו לזקנו לא הרשה לעצמו לנקוב בשם בנו 'מנחם נחום' והיה קורא לו צדיק'ל... או הרה"צ...

הגאון רבי יודל היה מספר כי במשפחה מקובל כי רבי נחום יאסער היה שושבינו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא בעת הכנסו לחופה עם ז' בתו של הרה"ק רבי פניע'לה מאוסטייל זי"ע [שכן הרה"ק רבי יעקב יוסף התייתם מאביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא בימי נעורותו] ואף זכה להתכתב עם צדיקי בית סקווירא זצ"ל וילחט"א.

לפעמים היה רבי יודל מתענג בערגה על זכרונותיו מהסב הגדול וכך גם היה כשתיאר את נסיעתו של זקנו רבי נחום להדלקה בל"ג בעומר במירון, וכך מספר לנו נכדו: ר' יודל היה מספר בערגה מה ששמע מרבי נחום יאסער איך היה עורך את הנסיעה השנתית למירון ברגש ובסילודין, הוא היה נוסע מירושלים עיר מגוריו לת"א לן אצל חתנו-אבינו הרה"ח ר' אברהם יעקב בויאר, ומשם היה ממשיך ונוסע לטבריה להילולת רבי מאיר בעל הנס, ומשם לאתרא קדישא מירון, להשתתף בהדלקה על הציון המצויינת של התנא האלוקי רשב"י ובהילולת צדיקיא, וכך גם בחזירתו אותו המסלול שלקח ימים אחדים, וכל זה כדי לזכות להיות במירון בל"ג בעומר בצילו דרשב"י.

ועוד היה מספר רבי יודל: אביו רבי אברהם יעקב בויאר וזקינו ר' שרגא פייבל שהיה רב וש"ב בסדיגורא עלו ארצה לפני שהגיע לכאן זקנו רבי נחום [הם הגיעו בנפרד ויתכן שר' שרגא פייבל עלה אחרים] וכאשר רבי נחום יאסער הגיע נמנע ולא רצה לנשק לנכדו שמה מינות-ציונות נורקה בו, עד שראה אותו עם ציצית מהודרות משתלשלות מבגדיו הבין כי הוא שומר אמונים לתורה ויראה ואז נישק אותו בהתרגשות.

בימי השבעה' על הגאון רבי יודל זצ"ל שח לנו יבלחט"א הרב ירחמיאל בויאר שליט"א אחיו של רבי יודל ז"ל כי לדעתו כל הפרומקייט' של רבי יודל נבעה מפנימיותו שהושפעה רבות מהתקשרותו ודבקותו בסבא הגדול רבי נחום יאסער שהשיייה במחיצתו השרתה רוח של קדושה וטהרה ודבקות במצוות ה' לאין ערוך ואכן ר' יודל כל ימיו חי והתנהג לאורו של האי סבא קדישא חסידא ופרישא.

על מידת דבקותו והתקשרותו של זקנו רבי נחום יאסער ברבותינו הק' משטפנשט מסופר, כי הרה"ח ר' משה כהן, מבני ברק מחסידי שטפנשט, בשיחה עם רבי נחום יאסער סיפר אודות שתי הלוויות שנערכו לרבי הק' רבינו מנחם נחום משטפנשט בעיר יאס ברומניה, א' בעת הסתלקותו והב' כעבור שנים בעת שהגאונים ועוזריהם הרומנים הרשעים ציוו לפנות את בית הקברות העתיק בשכונת טאטאראש, ובתוכם את ציונו הק' של רבינו משטפנשט, ר' משה סיפר מה ששמע מיהודי מהעיר יאס, שנכח בהלוויה השניה של הרבי, והוא תיאר באוזני רבי מנחם נחום קלישקווער מיאס, את אשר שמע מפיו של אותו יהודי מיאס על מהלך הלוויה. הוא סיפר את הדברים בפשטות, ביבוסת נטולת גרש, ורבי מנחם נחום הזדעזע וקרא ואמר:

"האם יודע אתה, שבעת הסתלקותו של רבינו הראשון משטפנשט אירעה ברומניה רעידת אדמה? ובעת סתימת הגולג' שוב התרחשה רעידת אדמה בעוצמה כזו, שהכוסות שנצבו על השולחן נפלו ארצה והתנפצו להסיסים? וכאן אתה בא ומתאר את הלוויות של הצדיק ככזו אדישות!..." ומסופר שתוך כדי סיפורו זה אירעה רעידת אדמה ברומניה בעוצמה כזו שהשולחנות התהפכו, ויהי לפלא.

אמונה על פתחי שערי מות

עוד על מדרגת האמונה המופלגת בה התהלך רבי נחום מסופר בספר "איש חסיד היה": סיפור שסיפר הגה"צ רבי אלי' ראטה זצ"ל משמשו יד ימינו של הרה"ק רבי שלמה'קע מזוועהיל זי"ע ששמע באזניו מבעל המעשה בעצמו: ה"ה הגה"צ ר' נחום ליבערזון יאסער זצ"ל (אב"ד דהעיר יאס), מגדולי עובדי ה' בדור האחרון, מוקני שרידי חסידי רוז'ין טשארטקוב: בת יחידה היתה לו לר' נחום. הבת בגרה לתפארת הוריה, וכשהגיעה לגיל אירוסין, נגפלה למשכב וחלתה במחלה קשה שהלכה והתגברה רח"ל. היה זה ביום שישי בבוקר, מצבה התדרדר והחמירה עד כדי כך שהרופאים נואשו מחייה וקבעו נחושות: "רק כמה שעות ספורות נותרו לה לחיות..". ר' נחום זה, שכל חייו היו קודש לעבודת הבורא, חסיד ותיק שמוחו שולט על לבו, שמע את הבשורה המרה בגבורה ועז. על אחר עשה את חשבונו של עולם והסיק כי היות שלפי תחזיתם של הרופאים יהיה עסוק בשעות אחה"צ בענינים אחרים רח"ל, טוב יעשה אם יקדים וילך כבר עתה למקוה להטהר לכ' שב"ק - ומה עוד שבמשך השבוע הבא לא יוכל להטהר במקוה - וכך יסיים את הכנותיו האחרונות שלא יוכל לעשות לאחר האסון. חשב ועשה. הוא הלך למקוה ושב לביתו והתיישב ללמוד הלכות נחושות, ויצא לכיוון ביה"ח בו אושפזה בתו החולנית. עודו בדרך, נזכר ששכח לקחת עמו סכין ל... קריעה! הוא שב על עקבותיו לקחת את הסכין. ברוגע ובישוב הדעת שלא מעלמא הדין פסע צעד אחר צעד לביה"ח, והתחיל להרהר ולחשוב מהי העבודה המוטלת עליו במצבו הנורא הנוכחי. אמונתו בבוראו היתה תמה ואיתנה, מבלי להרהר אחר מידותיו ח"ו. ממחשבה למחשבה נכנס למוחין גדולות ומחשבות נעלות מאד הציפו אותו, הוא נזכר בדברי חז"ל "ואהבת.. בכל מאדך, בכל מידה שהוא מודד לך..". ו"כשם שמברכין על טובה כן מברכין על הרעה..". - באותה מידה ממש.. כך בפשיטות היא רצון בוראנו! - העלה במחשבתו, דרך משל, איזה שמחה היתה לו אילו היה הולך כעת לחופת בתו. ומתוך מחשבה זו נכנס לשמחה עצומה, כך הלך כשלבנו נושא את רגליו, להפרד לנצח מבתו היחידה - - - באותה שעה קיבל עליו עומ"ש ביתר שאת ויתר עז. לעמוד איתן בנסיון קשה זה ולא יזיז אפילו זיז כלהו מאמונתו האיתנה הטהורה ובחזונו באלקיו המרות האסון הגדול הגדול להתרחש עליו - הוא יתחזק יותר בקיום מצוותיו ועשיית רצונו ית' בלב שלם.. כיון שחשב זאת, נסכו בו כוחות חדשים, ושמחה גדולה פיעמה בקרבו, ועוררה בו תבערת אש קודש, אש של מסירת נפש לקונו, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך.. כשהגיע לביה"ח, כבר היה ר' נחום כל כולו אש להטת של שמחה ואהבה להקב"ה, כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד. אבל כאשר רגליו דרכו על מפתן ביה"ח, נתיישב בדעתו כי שמא שמחה עצומה זו שזכה לה, עלולה להתמיה ולעורר רוגזה של זוגתו השבורה, והחליט בלבו כי עליו להצניע את השמחה ולהופיע בפנים נוגות.. עוד הוא פוסע, במסדרונות המחלקה והנה יצא הרופא מחדר המעבדה והודיע לרבי נחום ולזוגתו כי בדיקת הדם האחרונה מצביעה כי הזיהום נבלם, משום מה, ובהערכה זוירה אפשר לומר כי יש סיכוי סביר שבתם החולה שעמדה לפני שערי מות, תשאר בין החיים, לבבם של רבי נחום וזו' החסיד פועימה, וכמאליהם נשא עיניהם השמימה: "אוי רבוננו של עולם: הראנו נסיך, ובתנו תשאר בארץ החיים!" לא יצאו אלא שעות מספר, ומצב בתו של ר' נחום התייצב והשתפר. השינוי הפתאומי לטובה במצבה היה אמנם בגדר נס גלוי. ולא רק זאת אלא לקראת שבת הודיעו להורים המאושרים כי אין עוד צורך באישפוז, ועדיף לקחתה הביתה, כי במצבה העדין עלולה היא להידבק שוב מחולים אחרים. ההורים המאושרים שכרו עגלה, ויחדיו נסעו הביתה והספיקו עוד להגיע טרם כניסת השבת. בליל שב"ק, ישב היה רבי נחום נרגש עד מאד מעוצם הישועה הגדולה שחזה בעיניו, ודעתו היתה מרוממת עליו

הרה"ק ר שלמה מטשארטקוב מאחוריו נראה הרה"ק ר נחום יאסער זצ"ל

רבי נחום יאסער בטיש הו"ר בסוכה עם הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשארטקוב

רבי נחום יאסער עם הרה"ק מטשורטקוב במערת המכפלה

לרבי נחום... אולם הוא הרגיעו תיכף ומיד, באמרו: "לא קרה כלום, כי הלא כן רצה השי"ת ואין לו על מה להצטער", ואסף את כל השברים של הכוס בנחת ובישוב הדעת והחביאם למזכרת.

צעיר" סיפר ר' אליעזר, "נבהלתי והגבתי מיד בקריאת צער ובהלה. אולם רבי נחום התעשת תוך כדי דיבור וגער בי באומרו: 'מה לך מצטער ונבהל?! הלא אנו מאמינים באמונה שלמה כי את הכל עושה 'דער טאטע', כמאמר חז"ל 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה'. נמצא שעכשיו הכריזו בשמים ש'כוסו של נחום תישבר', אם כך מהי הבהלה הלוז? הלא זהו רצונו של אבא שבשמים! אולי יש לי לשמוח על כך שזכיתי שיזכירו עתה את שמי בשמים!". ומיד אסף את כל השברים בנחת ובישוב-הדעת והחביא אותם למזכרת.

הכותל המערבי

אחת מהנהגותיו המופלאות של רבי נחום היתה הקפדתו לפקוד מדי יום ביומו את הכותל-המערבי ממנו לא זזה השכינה מעולם. שום דבר או מקרה לא עצר בעדו מהנהגתו זו, לא קור ולא חום לא שרב ולא שלג וכפוף כל יום ביומו היה יוצא מביתו ומייעד פניו לתפילה בכותל. את הדרך לכותל המערבי היה מנצל עד תום, והיה ידוע בין החסידים כי רבי נחום חוזר כל יום ויום על מסכת חגיגה. מחצית המסכת בדרך הליכתו אל הכותל-המערבי, ומחציתיה השניה בדרך חזרתו. כך היה עובר על כל המסכת מדי יום ביומו, וכמוכן שבעת הליכתו היתה משנתו סדורה בפיו ולא ביטל זמנו לרגע. סיפרו עדי ראה שנקלעו לכותל ביום שלג שהצטבר לגובה נדיה, וכמוכן שרחבת הכותל היתה שוממת מאד והיתה מכוסה בשכבה אחידה מרהיבת עין של שלג צחור. רק באחת הפניות נערמה גבעה קטנה של שלג, וכשניגשו לראות ראו כעין מחזה שמימי איך שרבי נחום עומד ומתפלל בדבקות ולא זז ממקומו, ומעליו נערמה ערימה גדולה של השלג.

כרצונו של אבא

בספר "טיב האמונה" מהגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א מביא דברים נפלאים אודות רום מעלת האמונה שבה התהלך רבי נחום, וכך כותב:

רבי נחום מעיר יאס המכונה "יאסער" היה מאמין גדול מאד, ובזמן שהגיעו לירושלים השמועות על הטבח הנורא באירופה אמר רבי נחום מה הרעש האבא שרצה עד עכשיו שהבנים יהיו בזה העולם רוצה כעת שהבנים יהיו בעולם הבא! וסיפר לי יהודי שהיה בשעת מעשה וחשב לעצמו: נו, קל להגיד דברים כאלו כשנמצאים מרוחק ולא רואים את הזוועה בעינים, ולא מאבדים משפחה, קל מאד להיות מאמין על חשבון השני! אבל לאחר מכן סיפר לי שהוא התחרט על מחשבת הזלזול ברבי נחום, כי היה נוכח בשעת פטירתו והוא התחיל לגסוס ואשתו ישבה בחדר השני ובכתה, אמר לי רבי נחום לך תבקש מאשתי שלא תבכה כי האבא שלנו שרצה עד עכשיו שאהיה בעולם הזה מעביר אותי כעת לעולם הבא! באותו רגע - אומר היהודי - ראיתי שגם מה שהוא דיבר אז היה באמונה אמיתית. וסיפר כ"ק הגה"צ מוהר"ח רבינוביץ שליט"א ששמע מאחד שישן אצלו שבאמצע הלילה כשקם ר' נחום ולא היה אז אור גדול, ולא ראה טוב, ולקח משהו מהארון הנמוך שעמד שם כלי זכוכית יקר מאד, וע"י שזו משהו נפל הכלי היקר ונשבר, עמד ר' נחום והתבונן ואמר: אם זה קרה ודאי הכריזו בשמים שאצל נחום יאסער ישבר הכלי היקר הזה וא"כ אין לי להצטער על זה! וחזר על זה עוד פעם, והוא שישן אצלו ממש בתרגום מדבריו שהם מלאים באמונה טהורה. [טיב האמונה]

סיפור דומה מסופר כי בביתו היה לרבי נחום למשמרת כוס זכוכית יקר המציאות של רבו כ"ק אדה"ז מטשורטקוב זי"ע, ופעם ביקשו מאן-דהו לראות את הכוס, ומרוב התרגשות כשאחזו הלה בכוס נפלה מיידו ונשברה, הלה נחרד ונבהל עד מאוד בחשבו על גודל הצער וההפסד שנגרם זה עתה

הרבי ציווה רק ללכת אל הרופא ולא צווה לקחת את התרופה...

עוד שם בספר 'מדברנא דאומתיה' הנ"ל: מספר היה הרה"ח ר' בן ציון אינגבר [ע"ה] מירושלים שלא ישכח באיוו התלהבות התרגשות נסע הגאון החסיד רבי נחום ליברון לשולחן הטהור אצל רבינו הרה"ק הרנ"מ מטשורטקוב בעל הדורש טוב זי"ע, והרגשתו הרבה עת נסע לטיש בשנה הראשונה לבוא רבינו לארץ הקודש. ועוד סיפר הרה"ח ר' בן ציון אינגבר [שהיה קשור מאוד אל הגה"ק ר' נחום זצ"ל] שפעם אחת כאשר היה ר' נחום חולה ולא רצה ללכת לרופא, ובני המשפחה או המקורבים שחששו לשלומו והפצירו בו מאוד שיואיל ללכת, ע"כ ביקשו מהאדמו"ר הרה"ק ר' נחום מרדכי מטשורטקוב זי"ע שאליו היה ר' נחום נוסע, לצוות ולפקוד עליו שילך אל הרופא, כי כאשר הרבי צווה עליו ודאי יקיים מה שאומר לו הרב, ויעש כן האדמו"ר מטשורטקוב ופקד עליו ללכת לרופא ואכן ר' נחום שמע בקול הרבי והלך אל הרופא, והרופא נתן לו "ריצעפט" שעמה היה עליו לגשת לבית מרקחת ולרכוש את התרופה, אולם ר' נחום לא ניגש לקנות ולא עשה כלום עם ה"ריצעפט" רק חזר לביתו וכשראו זאת מקורביו שאלוהו למה אינו הולך לקנות התרופה, ענה ואמר כי הרבי צווה לו ללכת אל הרופא אבל לא צווה לגשת עם ה"ריצעפט" ולקנות את התרופה!!!

והמשיך ואמר א ריצעפט האב איך שוין פון גרויסן פרופסור [מירשם לרפואה יש לי כבר מן הפרופסור הגדול], וביאר כוונתו שבהיותו אב"ד היה פעם אצל רבו הק' אדה"ז מטשורטקוב והזכיר עצמו בפניו על חולי וחולשה שתקפתו או, ושאלו הרה"ק מטשורטקוב, באיזה שעה הוא מתפלל, וענה סביבות השעה 11, וא"ל הטשורטקובער למה כ"כ מאוחר וא"ל שיתפלל מוקדם ואחרי התפילה יטעם משהו, ועי"ז יבריא ויתחזקו כוחותיו, ואכן מאז, סיים ר' נחום ואמר כל אימת שיש לי חולי או חולשה, הרי הוא עושה כהדרכת רבו הק' ומתפלל יותר מוקדם וטועם אחרי התפילה וכו"ה הוא מבריא ומתחזק, וממילא אין לו צורך ברפואת הרופאים שיש לו כבר עצה מן הפרופסור הגדול...

ידיעת חסידות

מספרים, כי כשהיו נכנסים אליו אברכי חסידות באינן בירושלים היו זוכים לשמוע ולקנות ממנו הרבה "חסידות" פעם באו אליו אברכים באמנם שרוצים לשמוע דברי חסידות, אמר להם בכחאי לישנא: איר וויסט שוין גענוג חסידות צו זיין פון די גרויסע צדיקים, דער עיקר איז צו טאהן [אתם] יודעים כבר מספיק "חסידות" במדע שיכולים בזה להיות צדיקים גדולים, אמנם העיקר הוא לעשות [ובפעם אחרת אמר: על מה שיוודעים הרבה "חסידות" שזה עדיין לא מספיק, ומשל משל, כמו מי שיוודע לדבר באנגלית אין זה ראייה שהוא באמת אנגלי, שאינו אלא מכיר את ה"שפראך" - לשון של המדינה, וכן בעניני חסידות, ישנם אנשים שיוודעים את ה"שפראך" של חסידות, אבל בזה לא מספיק רק צריך לעשות בפועל ג"כ. [עלון קלויז הגדול באינן ירושלים]

בטל רצונך מפני רצונו

כל ימיו של רבי נחום היו חטיבה אחת של עשיית רצון ה' ללא שום פניה ורצון עצמי, כי אם לעשות רצונו יתברך, והכל מתוך אמונתו התמימה והפשוטה שהכל משמים כרצון השי"ת. סיפר הגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל כי כאשר חלה רבי נחום בסוף ימיו ושכב במיטתו בביתו, נכנס אליו יחד עם זקני החסידים הרה"ח ר' יהושע רוקח והרה"ח ר' יוסף רבינוביץ ז"ל לבקר, ואיחלו לו כי יוכל לחזור

שתיים אחר חצות הלילה, כאשר גמר לקבל את חסידיו, אח"כ התחיל ללמוד שיעוריו, ולפנות בוקר שכב לישון. במיטה ה' שוכב רק שעתים, ביום לא ישן כלל, ובסוף ימיו שכב במיטתו רק שעה וחצי, ובמצע השינה היו שומעים אותו ממלמל דברי תפילה. כאשר סיים מרן את סיפורו, אמר כשואל: ולמה באמת סיגף את עצמו זקני כל כך? הרי מעלתו עלתה על מעלת מלאך? אלא מספרים שהאר"י הק' זי"ע היה נוהג להתוודות עם תלמידיו בכל לילה על כל מיני חטאים. פעם נכנס תלמיד חדש אל החבורה, אשר לא ידע את המנהג הזה. והי' קשה בעיניו להתוודת על חטאים שלא ידוע לו מה הם,

מכתב המלצה מהרה"ק משטפנשט זי"ע א' להרה"ק ר' נחום יאסער זצ"ל הנמצא בגניזת מכונניו

ב"ה, יום ג' ... לסה"ע, שנת תרפ"ז, לפ"ק

החיים והשלום לאנשי שלומנו הנכבדים והנדיבים, בכל מקומות מושבותי-הם, יהי נועם ה' עליהם.

אחדש"ה. עתה באתי להמליץ עבור מוכ"ז ידידנו הרה"ח המופלג בתו"י, שהי"ח מר מנחם נחום נ"י בהרה"ח המפורסם לשם ותפארת מו"ה שלום יעקבא ז"ל שמחמת השערורי' שהיתה בסביבותיו נודד ממקומו מכסא הרבנות וחוז' מדיניות הפרנסה, באתה עליו גם צרת הבת שהגיעה לפרקה, ולרש אין כל, רק קוטה אחת שהטובים והנדיבים מאח"י יעמדו לו לעזר לסע. ע"כ אבקש שבכל מקום בואו ישתדלו עבורו אנשים מכובדים להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך, לקרבו בספ"י, לאסוף עבורו מתנות הגונות הראויות להתכבד להיות לו למעות צור ישועתו. כידוע שלעת הזאת ההוצאה מרובה עד להפליא, ובפרט הנחוץ לגנויא ומלבושים. ומבטחוני שאנשי שלומנו יקדימו נעשה לנשמע. אסיים ואומר שלום מאדוה"ש, ואני אברכם בברכה המשולשת. דברי אוהבם המעתיב בעד כלל ישראל לטובה.

אברהם מתת"ב מו"ה מנחם נחום

הוא שאל את האר"י הק' לפשר הדבר, וענה לו: הלוא ישראל ערבים זה לזה, בין לחובה ח"ו (ואם ישראל אחד חוטא, כולן נענשין על ידו - מכילתא יתרו) ובין לזכות. נמצא שיש לנו חלק בכל העבירות הנעשות ע"י אחבנ"י, לכן מחוייבים אנחנו להתוודות ולהשיב עליה, ובכל לילה, בתשובה שלנו, מתקנים אנו את החטאים של אותו יום, ובוהו מכריעים אנו את כל העולם לכף זכות - ומסיים רבי דוד משה ע"ה - "אכן תפס מרן זי"ע את מחשבתך, ובטרם שאלתי השיב על משאלתי תשובה ברורה ונכונה".

ביותר שש ושמה היה על ישועת ה', על הניסים, הנפלאות והטובות שגמל עמו, ועל כך שלא נפל בדעתו מאמנתו בוראו ולא התרעם גם בשעות הקשות מאד בהן הייתה בתו היחידה מפרפרת בין החיים למות רח"ל. כאשר סיפר ר' נחום את הסיפור המופלא לר' אלי, הוסיף לו פרט חשוב, כי נוהג הוא בכל ליל שבת קודש, לפתוח את הספר "באר מים חיים" ובמקום שנפתח שם למה. והנה באותו ליל שבת בפתחו את הספר, עלה לפניו המאמר המסביר ענין אמירת 'קדיש' אחרי פטירת הורים ל"ע, על פי טענת המלאכים להקב"ה "מה אנוש כי תזכרנו", שהמלאכים מקטרגים שהאדם נזכר מהקב"ה, משבח ומהללו רק כשמתנהגים עמו כרצונו... באותה שעה מעמידים אותו בפני סיון בפטירת אביו או אמו ח"ו, ואז הוא מכריז "יתגדל ויתקדש שמה רבא", וממילא נופלת טענת המלאכים. אבל אם האדם משבח את בוראו, מגדילו ומקדשו גם בלא זה, אין כבר סיבה לגרום לו אסון כזה שירחיחו לומר "יתגדל ויתקדש" ... ר' נחום הוסיף ואמר לר' אלי, שהוא בטוח כי בתו זכתה להשאר בין החיים בגלל שהלך לכותב החולים באמונה וקיבל את הגזירה באהבה, לזה עצמו כבר קיים את הסיבה לאמירת קדיש, וכבר לא נזקק לומר קדיש אחריה - - - בת זו האריכה ימים והעמידה דור ישרים בנים ובני בנים תלמידי חכמים ועסקני ציבור יודעים.

(איש חסיד היה. פרק י' עמ' שנו)

דקותו ברבותיו הק' מטשורטקוב

בספר 'מדברנא דאומתיה' על הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב מובא: פעם בליל הושענא רבה - אחר אמירת 'משנה תורה', מספר רבי דוד משה שפיגל - ישבנו כנהוג בסוכת ביהכ"ג של חסידים מטשורטקוב בירושלים בסעודה לרגל הילולא רבא דרבינו אדה"ז מטשורטקוב זי"ע, והסב עמנו גם הגה"צ רבי נחום ליבערזוהן זצ"ל אב"ד קלישקוביץ-יאס, וסיפר עובדות מענינות ממה שראו עיניו אצל רבינו אדה"ז מטשורטקוב, וכן עובדות דומות ממה שסיפר לו אביו הרה"צ רבי יעקובקה ז"ל על רבינו מרוז"ן זי"ע. בעיקר ייחד רבי נחום את דבריו על סיגופיהם. בינינו ישב הרה"ח ר' משה פוגל ע"ה והקשה לרבי נחום: על שום מה זקוקים היו צדיקים אלו לערוך סיגופים? הלא כל עבודתם בכל ימי חייהם היתה כלי קודש לה', והם לא נהנו מהעוה"ז אפי' באצבע קטנה, איך איפה אפשר להסביה את הקשר בין צדיקים אלו לבין סיגופים? רבי נחום השיב לו: הנה אני סיפרתי למה שראו עיני ומה ששמעתי מאבי, ואין מקום לספיקות וקושיות. אולם אני בלבי - אומר רבי דוד משה שפיגל ע"ה - אף בקלתי את ההסבר הנ"ל, דעת היתה שר' משה פוגל שואל כהוגן, גמירתי אומר כי למחרת היום, כאשר אהיה אצל מרן [הרה"ק הרנ"מ מטשורטקוב] בתל אביב, אשאל אותו בענין זה, מדי שנה בשנה נהגתי לנסוע בהוש"ר למרן זי"ע. אשר ערך בהו"ר אחר הצהריים את "שולחננו" הט' לכבוד היום ולכבוד הילולת זקינו זי"ע, ואמנם גם השנה נסעתי למחרת כרגיל, אולם בהיותי בעל עסק אחרתי במקצת, ובבואי לשם כבר ישב מרן אצל השלחן, וכאשר התחיל לומר 'תורה', סיפר כמה עובדות מזקנו זי"ע, ומה מאד השתוממת, כאשר שמעתי מספר דוקא מסיגופי זקינו, ממיעוט אכילת ושתו ומתעניותיו, הוא אמר: "עבודה ע"י סיגופים אינה רצויה, כי עלולים לבא לידי עצבות, אולם על זקני לא השפיעו הסיגופים וכל ימיו שריו היה בשמחה". וסיים מרן בזה"ל: "אבי הק' זי"ע אמר לי: שאדרבה, באותו היום שאביו רבינו אדה"ז הי' צם הי' הוא שמה, בידועו שלכל הפחות אחר תפילת ערבית יאלא אביו את סעודתו הלה, אולם כיום שאביו לא צם, והיה גומר את תפילת השחרית סמוך לפלג המנחה, והי' טועם או משהו, הרי סיגופו היה יותר גדול, שכן כשיבקשו ממנו שיאכל אחר תפילת מעריב, לא רצה לאכול. באומרו, שרק לפני זמן מה אכלתי, ואז היה אוכל כבר את סעודתו לאחר שעה

שיח זכרונות

שנערך בעת ניחום אבלים על פטירתו של הגאון רבי יודל בויאר זצ"ל בין אחיו ובניו שיבדלחט"א לבין הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א אודות זקנם הגה"צ ר' נחום יאסער זצ"ל מגדולי חסידי שטפנשט

נכדו של הרה"ק מזוועהיל!!! ובוזה ראו שנתקיים ברכת הצדיק, 'כשאני אוושע, גם אתה תוושע'.

אחיו: זקננו רבי נחום היה מחסידי טשורטקוב, וגם אבינו היה מחסידי טשורטקוב, והיה גר בתל אביב, שם היה תדיר הולך להיכלי צדיקי בית רוז'ין.

אבינו היה הולך הרבה להרה"ק מהוסיאטין, כשהיו נכנסים לחדרו של הרה"ק מהוסיאטין היו מרגישים את הקדושה, אני זוכר את הריחות של החדר, את הארון, הרבי לא היה מדבר כלום.

זה היה מראה מיוחד.

הרב סלמון: פעם אמר אחד ההגדרה מה שרואים בהוסיאטין, שרואים את הרבי שותק, וכולם מקשיבים.

אחיו רבי ירחמיאל: אני זכיתי לראות את הרה"ק מהוסיאטין גם כשהיה עולה בימי הקיץ לירושלים, כשהיה בתלפיות, והיינו הולכים אליו, להכנס לחדרו זה היה נורא.

אני אומר תמיד לילדים שלי 'האי דעדיפנא מיניכנו דחזיתני, אני זכיתי לראות את כל הצדיקים הללו, ואתם לא זכיתם'.

היה ברשות אבי הש"ס של האביר יעקב, אבל לאחר מכן שמענו שיש יורשים, הוא נתן את הש"ס לירושלים.

הרב סלמון: היה לכם מכתב של הרה"ק משטפנשט שכתבו לר' נחום יאסער.

אחיו: אכן כן, וזה נמצא ברשותי, המכתב היה מיועד לנדיבי לב עבור עזרה לזקננו ר'.

זכורני איך שלחצרות בית רוז'ין היו באים רק מתי מספר אנשים, ואצל האביר יעקב היה איזה ציבור, אבל אצל הרה"ק מטשורטקוב ועוד היה קושי גדול עד שהיה להם מנין.

על רבי שלמה'ניו מסאדיגורה מסופר כי כשהיה מכהן באדמור"ת היו באים כל הבני עליה, אלע דערהיובענע, ויום אחד אמה, באים אלי חסידים שהם גדולים ממני, ועזב את האדמור"ת.

*

אחד הבנים: הסבא ר' שרגא פייביל היה שו"ב בסאדיגורה, וכאשר הגיע לארץ ישראל, לפני המלחמה, היה גר בירושלים, והיה מתפלל בקלויז של חסידי באיאן, ובכל שבת בשלש-סעודות היה מקריא את האמ"ק.

כל ימיו של הסבא רבי יודל זצ"ל היה מתהלך בהרגשה שהיראת שמים שיש לו הוא מהסבא רבי נחום.

יש לציין פרט מעניין כי הסבא רבי יודל זצ"ל נסתלק ביום ו' חשוון, ביום ג' חשוון, יומא דהילולא של הרה"ק מרוז'ין, שלושה ימים לפני פטירתו, אמרתי לו שהיום זה ג' חשוון, והוא ממש התחיל לבכות, שהרי זה ג' חשוון, ואמר 'גיב חשבון!!!' [מקובל שהיו חסידים ואנשי מעשה אומרים על ג' חשוון 'גיב חשבון' על משקל ג' חשוון, מכיון שהצדיקים אמרו שזה בחינה של עיצומו של יום מכפר]. ואמרתי לו שהגר"ח ברים זצ"ל היה אומר שג' חשוון הוא היום האחרון של הימים נוראים!!! ונאנת.

זקננו הסבא רבי נחום יאסער אמר לסבא [רבי יודל זצ"ל], שהיות ואנחנו נכדיו של הקדוש רבי ליבר הגדול מבראדיטשוב, יש לנו במסורת ממנו, וכך נהגו אצלינו שלא להנשא עם כהנים, ששבט הכהונה אינו משתדך עם שבט יהודה, והוא אמר לו את זה כשהוא היה עדיין ילד בן 12.

על הסבא מסופר כי במשך ל"ב שנה לא עלה הסבא על מיטה, וכמו"כ ידוע כי הוא הבטיח לסבתא שתזכה לעולם הבא.

יום אחד ביקשה ממני הסבתא שאקח אותה לרבנית הצדקנית מטשורטקוב, שהיתה אשה זקנה וחכמה, והם משפ' בויאר היו מחסידי טשורטקוב, וסבתא שאלה אותה, שבעלה ר' נחום הבטיח לה שתהיה עמו בגן עדן, אבל איננה יודעת כשתעלה למעלה היכן עליה לחפש, היכן תמצא אותו בגן עדן, וענתה לו הרבנית, גם הרבי הבטיח לה הבטחה זו, והיא שאלה אותו היכן תוכל למצוא, ובמענה לשאלתה ציווה שיקברו אותה עם 'טבעת הקידושין', וכך עשו. ואכן לאור זאת גם את הסבתא קברו עם טבעת הקידושין.

הסבתא אלמנתו של רבי נחום נקברה בבית החיים 'נחלת יצחק', והיא זכתה להטמן בשורה השניה למרגלות הרה"ק האביר יעקב מסדיגורה, וגם אבי [רבי אברהם בויאר] נקבר באותו איזור.

אחינו רבי יהודה זצ"ל לא רצה לקנות לעצמו קבר מחיים, הוא היה אומר, אני חי.

בן המנוח הרה"י בויאר זצ"ל: אכן רק לאחר הסתלקותו רכשנו את החלקה, הוא נקבר סמוך לחברותא שלו הגאון ר' יחזקאל ברטלר זצ"ל שבחייהם ובמותם לא נפרדו.

אחיו רבי ירחמיאל: יש מעשה נורא עם אמנו ע"ה, פעם אחת חלתה גנושות, כאשר היתה עדיין לפני החתונה, והרופאים אמרו שהיא עומדת להסתלק מהעולם, והיא היתה בת יחידה, וכאשר באו לספר לרבי נחום יאסער את המצב, ושיהיה צריך לקרוע 'קריעה', עשה מיד את חשבון נפשו ובשלוות נפש החליט כי בראשונה עליו לטבול במקוה, לפי שבימי ה'שבעה' לא יוכל לטבול במקוה, ולאחר המקוה הוא התיישב ללמוד הלכות אבלות בשו"ע יורה דעה, והתחיל להתבונן בעבודה של 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', ותוך כדי הליכתו והגעות לבית החולים שמע כי לפתע הוטב מצבה של בתו והבריאה והתחנתה וזכתה להקים דור נכבד.

אחיו רבי ירחמיאל: הנה בנו יחידו של הסבא נתפס ברוסיה לרעיון ה'קומוניזם' ונעשה ל'קומוניסט', יום אחד שב הסבא מקברו של שמעון הצדיק, והלך יחד עם הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל, ובדרכם נאנח הסבא מאוד, שאלו רבי שלומ'קה על מה אתה נאנח, וענה שהוא נאנח על בנו שנשאר ברוסיה, ואינו יודע מה מצבו, ענה לו ר' שלמה, הלא גם אני השארתי שם בת, ואיני יודע מה מצבה, ואח"כ אמר לו הרה"ק רבי שלומ'קה, 'כשאני אוושע, גם אתה תוושע'.

יש לציין כי אכן ביום פטירתה של הסבתא, נודע לנו שיש לבן זה שברוסיה צאצאים, וברוך ה' שזכו לשוב בתשובה ומענין שבאותם ימים גם נמצאה בתו של הרה"ק ר' שלומ'קה.

א' הנבדדים: שם משפחתם הוא ליברוזה, והיום באו לכאן לנחם ב"ה יראים ושלמים.

אחיו רבי ירחמיאל: בתחילה כשעלו לארץ ישראל לא ידעו כלום מיהדות, וכאשר הגיע נכדו של ר' נחום לארץ ישראל אמרתי לו, אני רוצה לעשות אתך עסקה, אני אסדר לך עבודה, תן לי את הילדים, וכן היה, אני סידרתי לו עבודה, והוא נתן לי את הילדים בחפץ לב, ובאותה תקופה הקימו חסידי קרלין בביתר מוסד לעולים מכרית המועצות בשם 'לציון ברנה', ולקחה אותו זוגתי שתחי' שם למוסד, ואמרה למנהל שמדובר בנכדו של 'רבי נחום יאסער', וכאשר שמע המנהל את השם הוא נחרד מאד, וביקש לדבר עמי, וסיפר לי שרק אתמול נכנס למוסדות שלהם

בן המנוח הרה"י בויאר זצ"ל: אבי היה מצד אמו מחסידי שטפנשט, שהיה נכדו של הגה"ח ר' נחום יאסער.

הרב אברהם יעקב סלמון: האם הוא זכה להכיר?

אחיו רבי ירחמיאל: בודאי, וכאשר היה כבן 12 שנה הוא ישן אצלו בבית כמה חדשים.

הרב סלמון: באיזה שנה נולד האבא רבי יודל זצ"ל?

אחיו: בשנת תרצ"ד.

הרב סלמון: מה אתם זוכרים מהסבא רבי נחום יאסער?

אחיו רבי ירחמיאל: את הסבא רבי נחום יאסער קברו בהר הזיתים, בחלקת וואהלין-ישן וזה סמוך לקברו של החזן ר' יוס'ה רוזנבלט לא הרחק מצינו הק' של הרבי מבאיאן זצ"ל ואוהלי הצדיקים מראחמסטריווקא ומנדבורנא זצ"ל.

מיד לאחר מלחמת ששת הימים בקיץ של תשכ"ז רצינו לחפש את ציונו של הסבא הגה"ח ר' נחום יאסער, אבל הישמעאלים החריבו את בית החיים, ושמה כמעט לא ראו מציבות.

ואז ניגשתי למי שהיה ממונה על הבטחון ואמרתי לו שה'סטייפלר' רוצה לעלות להר הזיתים, ושיתן לי רשיון לעלות להר הזיתים, והוא אמר שמאחר שהסטייפלר ביקש, הרי שיתן לו רשיון, הוא סידר לנו את הרשיון, ומה היה לנו ביד, היה לנו את ה'קבלה' של עושה המצבות, שם נרשם שורה ומס' הקבר.

ואז הלכתי לעושה המצבות, שהיה בשכונת בית ישראל, וביקשתי ממנו שיעשה לי טובה, ואמרתי לו שאשלם לו על זה, וביקשתי ממנו שיסע עמי להר הזיתים ויעזור לי למצא את קברו של הסבא, והוא ענה, לי אין שום מסמך, אבל אם יש לך 'קבלה', זה סיפור אחר.

עלינו להר הזיתים עם עושה המצבות, והיה שם גם אחינו רבי יהודה זצ"ל, עלינו מלמטה למעלה, ולא ראינו כלל מצבות, ולפתע אמרתי לו, ר' יהודה, יש שמה מצבה אחת, בא נראה של מי המצבה, ולפי זה נדע לחפש, עלינו לראות של מי המצבה, והיה זה המצבה של הסבא ר' נחום יאסער.

על ידו היה קבור הרב שפירא רבה של מוסקבה, ובנו יעקב שמשון היה אז שר המשפטים, טלפנתי אליו ואמרתי לו שמצאתי את הקבר של אביו, הוא שאל מנין לי שזה קברו של אביו, ואמרתי לו שאני יודע שהוא היה קבור סמוך לסבא שלי, ואמרתי לו שמצאנו את הקבר, והוא מיד נסע להר הזיתים לראות את קברו.

המצבה של הסבא היתה המציבה היחידה בכל ה'חלקה' שנותרה בשלמות.

הרב סלמון: מה מידת הקשר שהיה לכם עם הסבא בעוד שהיה ידוע כ'פרוש' מהעולם?

אחיו רבי ירחמיאל: אכן, הוא לא היה יושב עמונו לשולחן לאכול, סבא היה תמיד סגור בחדרו ועובד את ה' בהסתה, גם בליל הסדר היינו מסיבים רק עם הסבתא הוא היה מסוגר בחדר.

הנני זוכר כמו היום את עבודתו בלילי שבתות, הוא לא היה סועד אתנו, אנחנו אכלנו את סעודת שבת, והסבא היה סגור בחדרו והיה חוזר ושר בדבקות, 'יחיד העליונים ומשגיח התחתונים', שהוא הרה"ת של שם הוי"ה, והיה שר את זה בניגון מיוחד.

נועם שיח

הגאון רבי יהודה בויאר זצ"ל מעלה זכרונות על זקנו הגה"צ ר' נחום יאסער זצ"ל בשיחה מרתקת שמסר לחבר המכון הרה"ח משה ברזל שליט"א - לרגל הסתלקותו של הגר"י בויאר זצוק"ל ולרגל היארצייט של זקנו רבי נחום יאסער זצוק"ל אנו מציגים את השיחה בפרסום ראשון - קראו ותחי נפשכם

הרב בויאר: הסבא למד חלק 'יורה דעה' שבשולחן ערוך שבעים פעמים, וסימן ק"ה ב'יורה דעה' למד ק"כ פעמים.

הרב בויאר: ידוע כי תלמידו בעיר יאס היה הרה"ק רבי חיים זאנוויל מרימניץ זי"ע.

הנכד בן הגאון רבי יודל זצ"ל: האבא היה תמיד מספר כי הוא זוכר את עבודת הנענועים של הסבא רבי נחום, שהיה עומד בביתו באמירת ההלל כשעתיים ועושה הנענועים. ואת ההלל היה אומר מתוך סידור ר' קאפיל [סידור האר"י קול יעקב] לרבי יעקב קאפיל חסיד, מגדולי תלמידי הבעש"ט.

כשהיה בסוף ימיו בבית הרפואה, היו צריכים לעזור שם הרבה, והיה בא לשם הרה"ק מדרוהוביטש [זקנו של הרה"צ ר' אביעזר שפירא שיבדלחט"א], ולאור הוקרה נתנו להם במתנה את סידורו ה'סידור ר' קאפיל'.

כידוע שבכל יום היה הולך לשיטבלאך של בית הכנסת 'זכרון משה', ולא היה מתפלל שם אלא היה עונה לקדיש, קדושה וברכה, ואז היה שב לביתו ומאריך בתפילה זמן ארוך ביותר.

ר"מ: הוא היה הולך לכותל המערבי בכל יום גם במסירות נפש.

הרב בויאר: היה פעם אחת שירד שלג כבד ביותר, וגם ביום זה הלך לשם. וסיפר כי פעם כשהיה השלג הגדול באמצע הליכתו לכותלך עצרו אותו בני ביתו של הגר"י מבריסק ובקשו ממנו שיצטרף למנין.

ר"מ: היכן נולד אביכם רבי אברהם יעקב בויאר ע"ה?

הרב בויאר: הוא נולד בגליציה, ולאחר מלחמת העולם הראשונה נפרדה גאליציה לכמה מדינות, ואזור מגוריו סונף לאוסטריה, ואז עברו לגור ברומניה.

ר"מ: לאיזה רבי נסע אביכם ר' אברהם בויאר וזקנכם רבי שרגא פייבל שו"ב?

הרב בויאר: הם נסעו להרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב, שם נפגשו לראשונה שני זקני [לפני שנהיו מחותנים] ר' שרגא פייבל בויאר עם רבי נחום יאסער.

הנכד בן הגאון רבי יודל זצ"ל: בנסיעה הידועה כשנסע הרה"ק מהוסיאטין למערת המכפלה הצטרף גם הסבא ר' נחום לנסיעה, ואז נתנו לעלות רק עד המדרגה השביעית. [ישנה תמונה מרשימה מביקור זה ב'מערת המכפלה'].

ר"מ: הרה"ק מהוסיאטין עלה אז במכוון עוד מדרגה באמרו שיש להראות להם שהם לא בעלי הבית כאן! גם הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב השתתף באותה נסיעה.

הרב בויאר: סדר נסיעתם היה שנסעו לתלפיות, ומשם נסעו עם הרכב הציבורי עד לחברון, וגם אני זכיתי להשתתף אז באותה נסיעה, כשהייתי אז עוד ילד לפני הרב מצוה.

הנכד בן הגאון רבי יודל זצ"ל: ר' נחום היה נוסע בכל שנה למירון לקראת ל"ג בעומר והיה רגיל לנסוע לקראת פסח שני לקבר רבי מאיר בעל הנס, ומשם המשיך לל"ג בעומר למירון.

ר"מ: באיזה תקופה היה יושן הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ אצל הסבא?

הנכד: זה היה בתקופות כשהרבנית של ר' נחום היתה נוסעת לבקר בתל אביב אצל בתו.

הרב בויאר: אבל לא רק אז, כי גם כשהסבתא היתה בבית ישן שם ר' אליעזר.

הרה"ק בעל ה'שומרי אמונים' - ר' אהרלה זצ"ל נפטר כשלושה חדשים לאחריו, שהסבא נפטר בעשרה בטבת, והוא נפטר בו' ניסן [תש"ן]. רבי אהרלה עוד השתתף בהלווייתו של הסבא, הוא הביט על המיטה ואף אמר 'קדיש' באמצע הדרך להר הזיתים.

הרב בויאר: אני השתתפתי במסע הלוייה ליד ישיבת 'חיי עולם'.

ר"מ: דירתו היה ברח' המב"ט, ולאחר מכן דר שם לאורך ימים הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ ז"ל מפארי וחשובי חסידי באיאן.

הרב בויאר: זוכרני כי היינו עם האבא ז"ל לביקור אצל ר' אליעזר רבינוביץ, ואז סיפר שם הרבה סיפורים, וכגון הסיפור עם הכלי הגדול שנשבר.

ר"מ: הכוס הגדולה מקריסטל. [פ"א] נשברה אצל רבי נחום בבית כוס זכוכית גדולה ויקרה מקריסטל שהיתה מירושת צדיקים, והיה אז נוכח בביתו איש אמונו הגר"ר אליעזר רבינוביץ והוא הביע ביטויי צער על אובדן הכוס היקרה ורבי נחום גער בו ואמר שאפילו לעשות כפה צה, צה, צה, ג"כ אסור, שהרי הכל משמים]

הרב בויאר: היה מרגליה בפומיה של זקני זצ"ל

חשיפה

רבינו האביר יעקב מסאדיגורא זצ"ל בנישואי הגאון רבי יהודה בויאר זצ"ל נראה משמאל זקינו הרה"ח שרגא פייבל בויאר זצ"ל

מה שביאר מהרמב"ם, שהנה הרמב"ם כתב לגבי בעל תשובה אתמול היה וכו', ואמה אם תבקשו לשמוע משל לדבר, תחשבו שבני שיצא לתרבות רעה דופק עכשיו בדלת ופושט את ידיו ואומר: 'אבי, שבתי אליך', בוודאי שהייתי מקבלו באהבה גדולה, ובוודאי שכן השי"ת מקבל כל אחד בתשובה.

ר"מ: הסבא שלכם רבי נחום שוחח על ענין בנו שיצא לתרבות רעה ונשאר ברוסיה הקומוניסטית גם עם הרה"ק ר' שלמ'קה מזוועיהל, שהרי גם הוא היה לו בת שנשארה ברוסיה הקומוניסטית.

הרב בויאר: נכון, הסיפור היה כששבו יחד מקברו של שמעון הצדיק, וביקש ממנו הסבא ברכה על בנו שישבו בתשובה, והוא דיבר מבתו, וברכו הרה"ק שישבו בניהם בתשובה, ולמעשה תפילת צדיקים עשתה רושם, שהנכד של הסבא והנכדה של ר' שלמ'קה שבו בתשובה ולמדו במוסדות של עולים מרוסיה [לציון ברינה' רבת ציון' של חסידי קרלין בבית] ונישאו יחד.

ר"מ: כמו כן מספרים על בעל ה'באר מים חיים' מטשערנוביץ שבנו יצא לתרבות רעה, ולאחר הסתלקותו של אביו שב בתשובה, ואומרים שבעל ה'באר מים חיים' היה אומר שבכוחו להשיב את בנו בתשובה, אלא שבמצב הנוכחי יש לו פתחון פה לפני השי"ת בלימוד זכות על ישראל, שכשם שהוא מרחם על בנו, כן ירחם השי"ת על הכלל ישראל גם במצבם כפי מה שהם נראים.

המראיין ר"מ: ידוע גדולתו בתורה, של זקנו הגה"צ ר' נחום יאסער זצ"ל שהיה שקוע בתורה, והיה עוסק בתורה כל הלילה, ומסופר עליו כי היה ישן רק כחצי שעה בלילה, כשהוא משעין את ראשו על כרית שהונחה על השולחן.

הרב בויאר: היו גם תקופות שהוא היה ישן שעתים ביום ושעתים בלילה.

ר"מ: היה בזה תקופות שונות, שכן כך היה מספר הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ ז"ל שהיה אצלו במשך תקופות ארוכות, והוא סיפר שהיה מניח כרית על השולחן וכך היה מניח את ראשו על השולחן כחצי שעה ובחצות הלילה היה מתעורר ולומד כמה שעות ולפני עלות השחר היה נרדם לעוד כחצי שעה.

ר"מ: מה היה תפקידו ביאס, האם היה שם רב או דיין?

הרב בויאר: הוא היה שם א' גוטער איד'.

ר"מ: מה טעם היה נקרא זקנכם בשם רבי נחום 'יאסער'?

הרב בויאר: הסבא הגיע מרוסיה להתיישב ביאס, לכן היו קוראים שמו בשם רבי נחום יאסער.

ר"מ: האם ר' נחום היה נוסע להרה"ק משטפנשט?

הרב בויאר: כן, והיה רגיל להסתופף בצילו ולראות אותו בעבודת קדשו.

ר"מ: היכן זכה להסתופף בצילו של הרה"ק משטפנשט זי"ע?

הרב בויאר: ביאס.

ר"מ: אכן הרה"ק היה שוהה בכל שנה בימות חורף כשני חדשים בעיר יאס. הוא היה מגיע ליארצייט של אביו האדמו"ר הזקן משטפנשט ב"ד כסליו.

הרב בויאר: הסבא רבי נחום נתמנה כרב בו'ניקוב בגיל צעיר, לימים כאשר רבי נחום הסבא נסע להרה"ק מטשורטקוב, שאלו הרה"ק אם משרת הרבנות בעיר קלישקוביץ מתאימה לו, ואמר שכן, ואז קבע מושבו בקלישקוביץ.

לימים נתגלעה מחלוקת קשה בעיר בין שני השוחטים והיה צדיק אחד שביקש מאחד מהם שלא ידבר כנגד השוחט השני, והתחצף השוחט כנגד הצדיק שהוא לא יהיה רבי, ושהוא לא יהיה רב...

בראות זקני רבי נחום עד היכן הדברים מגיעים ואז היה בערב יום הק' ארו את מטלטליו ועזב את העיירה כדי שלא יהיה לו שייכות למחלוקת.

ר"מ: מסופר כי רבי נחום אמר להרה"ק מטשורטקוב שהוא ירא משני דברים. שמה הטרדות מהרבנות ימנעו ממנו לנסוע להרבי וגם שהוא ירא שמה יכשל ויטעה בפסקיו, ויאמר על כשר טרפה וכו' והרבי נענה ואמר לו כי ככל שיוכל יבוא, וגם אם לא יוכל לבוא אליו הרי שמחשבתו לבוא תעלה לרצון כאילו בא, וכן בירך אותו שאין לו מה לפחד בפסק, וכל מה שיפסוק כשר יהיה כשר וכל מה שיפסוק שאינו כשר לא יהיה כשר.

הרב בויאר: הסבא לא ישן על מיטה שלושים ושש שנה על מיטה, וזאת עקב צער על בנו שיצא לתרבות רעה ונשאר ברוסיה ונהיה קומוניסט. ומאז היה הסבא יושן על הכסא ומניח ראשו על השולחן, ותיכף לאחר פטירתו של הרה"ק ר' אהרן ראטה [רבי אהרלה] בעל ה'שומרי אמונים' את בתו לבקש את הכסא, ולאחר מכן קיבל את הכסא בנו הרה"ק משומרי אמונים ז"ל, ולאחר שנשבר הכסא, נהג הרה"ק שבלייל הסדר היו שמים את הפלטה של הכסא על גבי שולחן.

הנבד: הסבא לא אכל על שולחנם כי אם בליל הסדר, שבכל השנה היה אוכל על שולחן בפני עצמו.

הרב בויאר: לאחר שנתאלמנה הסבתא עברה להתגורר בתל אביב בבית מולנו, בחדר שהיה שייך ליעקב רידמן, שהגיע מהעיר קלישקביץ. המקום שהיה זקני הרב שם, שם היה המעשה עם השוחטים.

ר"מ: האם נשאר ממנו כתי"ב בהלכה או תשובות?
הרב בויאר: הוא השאיר אחריו איזה כתבים, הוא כתב הרבה על הענין של "כל מה שבעל הבית אומר לך עשה חוץ מצא".

הנבד: נשאר אחריו ספרי הקודש שהיה משתמש בהם, הש"ס שקנה לו הסבא ר' שרגא פייבל, ובאחד מכרכי הגמרא היה מאמר שכתבו בכתי"ק אחד מצדיקי בית רוז'ין, והיה כתוב על זה שזה דרשה לליל שביעי של פסח, ובמשך השנים התרבה העל בספרים, וביקש אבי למסרו לידי מי שבידו לשמרם, ובתחילה חשב למסרו בפקדון לידי הרה"ק מבאהוש, ואז התקשר הרה"ק לומר שזה מגיע בדין שזה יהיה אצל הרה"ק מסאדיגורא, וזה נמצא שם בגניזה, ובכל כרך חתום שמו של הסבא.

הרב בויאר: ה'תורה' האמורה לעיל זה של הרה"ק רבי אהרן זי"ע מבאיאן טשרנוביץ הי"ד בן הרה"ק מבאיאן טשרנוביץ, וכנראה שאחד מהחסידים או מבני המשפחה כתב את התורה שלו.

הנבד בן הגאון רבי יודל זצ"ל: האם האבא זוכר שבתות אצל ר' נחום? מתי הייתם מבקרים אצל הסבא ר' נחום?

הרב בויאר: כשהיה ההפצצות של הגרמנים בתל אביב, אז התגוררנו בירושלים. האבא התגורר כילד תקופה קצרה בירושלים, ואז הוא למד בתלמוד תורה בירושלים תקופה מסוימת.

הרב בויאר: בהתחלה שלחו אותי ללמוד במקום מסויים, ואמרת לי שאתה שאתה לומדים שם כראוי, ולא הסכמתי להמשיך ללמוד שם, ואז העבירו אותי אצל הרב דוביצק.

הנבד: הסבא סיפר לך אז שיש לנו צוואה של הרה"ק ר' ליבר שלא לישא בת כהן.

הרב בויאר: שם משפחתו היה "ליבערזוהן" לפי שהיו נכדיו של רבי ליבער הגדול.

הנבד: בתו הסבתא חנה, ראתה אצל הסבא כתב יחוס שרשומים שם כל הדורות עד לבעל ה"מגלה עמוקות" שמתייחס עד לדוד המלך, וכשהיה אביו חולה בקשה אמה שתלך להרה"ק ר' אהרן מבעלזא להזכירו, ואמרה לו שיביא לשם את כתב היחוס לעורך רחמים, ואז שאלו הרה"ק חמש עשרה פעם אם יוכל להביא את כתב היחוס לשם, אם יוכל להביאו, ועל כל פעם אמר הן, וכשנחלה שוב ביקשה אמו שילך להרה"ק, וביקש את כתב היחוס, אבל אז כבר לא נמצא כתב היחוס.

ר"מ: בן כמה היה רבי נחום בעת הסתלקותו.

הרב בויאר: בן שבעים וארבע.

ר"מ: היכן למד תורה.

הרב בויאר: בקשו לשלחו ללמוד בישיבה ליטאית, אבל חששו שיתקשר שם בעבודת ה', ולמד אז אצל שהוא היה חסיד, המלמד של כל המלמדים.

הנבד: בליל שבת הוא היה מסתגר בחדרו ומסתובב אנה ואנה ושמועהו אומר: יחיד בעליונים, מושל על התחתונים.

הרב בויאר: הנני זוכר את הדבר איך שהיה חוזר ואומר, "יחיד ה'עליונים ומשגיח ה'תחתונים, שהוא ר"ת שם הוי"ה.

והיה מקדש על היין רק לאחר חצות הלילה, שאז היה מקדש ואוכל את סעודת השבת.

הנבד: מאיזה מחלה נפטר.

הרב בויאר: הלכו לרופא שהיה ד"ר לב, והוא אמר שהוא סובל על כמה דברים, והורה לעשות כמה בדיקות, ואז הכניסו אותו לביקור חולים, ובכל ערב היה שב לביתו.

הנבד: הסבא נסתלק בליל עשרה בטבת, קודם ההסתלקות היתה הסבתא-אם אבי מעוברת, ואמרה לו שהיא מרגישה שהיא נושאת אותו, שהבן יקרא על שמו, וענה ר' נחום שזהו דרך העולם...

הנבד: איך הגיעו אחיו של הסבא ר' אברהם לוויז'ניץ.

הרב בויאר: הם למדו בישיבה אצל הדמשק בוויז'ניץ.

הנבד: מספרים שהצמח צדיק מוויז'ניץ היה חתנו של הרה"ק מרוז'ין, ובליל הסדר לא נתנו לפניו קערה, ושאל למה לא נתנו לו קערה, וענו לו בני אהרן ולא בנות אהרן, ואז הוריד הצמח צדיק את השפיץ מהשטריימל.

ר"מ: איזה מצדיקי בית רוז'ין ראתם בארץ ישראל, האם ראתם את הרה"ק מהוסיאטין?

הרב בויאר: כן.

הנבד: בליל הושענא רבה היה אבא הולך לעריכת השולחן של הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב.

הרב בויאר: כמו כן היינו הולכים לאביר יעקב מסאדיגורא, בבית מדרשו שברח' נחמני בתל אביב, וזכיתי שה'אביר יעקב' הניח לי התפילין כבר מצוה.

הנבד: הסבא ר' אברהם היה הולך להאביר יעקב, **הרב בויאר:** הם באו מטשערנוביץ, וסאדיגורא לא רחוקה מטשערנוביץ.

הנבד: מסופר כי הרה"ק ה'בית ישראל' מגור ביקש להיות בעת קידוש אצל ר' נחום, ור' נחום לא נתן לו רשות.

הרב בויאר: זכרתי פעם אחת בסעודה שלישית ששני חסידים אכלו עם הסבא סעודה שלישית. והבית ישראל מגור עמד מאחורי החלון.

הרב בויאר: קודם הסתלקותו היה לטבא רבי רבי ישראל מטשורטקוב והיה לטבא רבי נחום שיחה

ארוכה עמו, ובתוך הדברים אמר שאין זה טוב להיות רבי, שזה יותר טוב להיות חסיד, וכששמע ר' נחום שהרה"ק ר' ישראל עלה על כסא אביו האדמו"ר הזקן למלא את מקומו, נסע אליו רבי נחום וביקש לשאול שהרי אמר שיותר טוב להיות חסיד, אבל אז הבין ממשמעות שיחתו עמו שעבורו היה יותר טוב להיות רבי, ונעשה חסיד של הרה"ק ר' ישראל.

ר"מ: אימתי הייתם הולכים לאביר יעקב.

הרב בויאר: לא הלכתי מדאי הרבה, שכן הייתי בחור בישיבת ה'שוב החדש', אבל בימים טובים הייתי הולך, בשביעי של פסח וכן בשאר ימים טובים.

לטבא ר' שרגא פייבל אמרו לו מוסר בשטיבל בחוץ לארץ על מה שהגיע לסעודה של שושן פורים ללא שטריימל.

הסבא עבר את השואה במחנות ברומניה בטרנסניסטריא.

ר"מ: בניו של הרה"ק מבאיאן טשרנוביץ ועוד רבבות מבני ישראל נהרגו שם עקה"ש.

הרב בויאר: הסבא היה שם עם אשתו השניה והיא מסרה נפשה עבורו. ולאחר המלחמה עלו לארץ ישראל.

ר"מ: מספרים שכאשר הגיע ר' נחום להרה"ק מטשורטקוב לשאול לגבי הרבנות בקלישקוביץ, ואמר שהוא חושש מפני שני דברים, האחד, שלא יוכל לעשות נסיעה לרבי, והשני, שמה יכשל בדבר הלכה, וענה לו, לגבי הנסיעה, אימתי שתוכל תבא, ואימתי שלא תוכל, הרי יש לך הריצון לבא ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה והרי זה כאילו היית כאן, ולגבי פסח ההלכה ברכו שעל מה שיפסוק כשר שיהיה כשר, ומספרים על הרה"ח ר' חיים יצחק כהן ז"ל מנגיף הדעת שבירושלים, שביקש מר' נחום שיאמר עליו שהוא כשר, שהרי הרבי אמר שעל מה שיאמר כשר הרי זה כשר.....

הרב בויאר: ענין זה שמעתי מאבי שהרבי ברכו שעל מה שיאמר כשר שיהיה כשר.

ר' חיים יצחק כהן ז"ל טופולר ז"ל היה ידיד טוב של זקני, ופעם אמר לו הסבא שהנה יין לפסח הנני יודע שיש לך, ואני אתן לך איזה דבר שאין לך עדיין, וקנה לו מתנה מדמי המעשר שלו.

ר"מ: רבי נחום היה לומד בביתו, והיה מקבל מילגה מישיבת חיי עולם, וכשהיה מקבל מעות בראשונה היה מפריש את דמי המעשה.

הנבד בן הגאון רבי יודל זצ"ל: לטבא ר' נחום היה לו בן ובת, לבן היה בן שעלה לארץ והיה מתארח אצלנו בארץ ישראל, זה היה לפני פחות משלושים שנה, כשנפתחו שערי ברית המועצות, ושני בניו, אחד גר בתל ציון והשני בקרית ארבע, והוא אוסף הרבה חומר על הסבא, ושמו הוא ר' חיים ליבערזוהן.

בהאי קטירא איתקטר

בליל עשרה בטבת תש"ז נסתיימה מסכת חייו המופלאה של אותו צדיק וקדוש ונשמתו עלתה בסערה השמימה לחסות תחת כסא הכבוד, ונטמן במרומי הר-הזיתים מול מקום המקדש עד שייקצו ירננו שוכני עפר. הרה"ק האדמו"ר בעל ה"שומרי אמונים" רבי אהרן ראטה זצ"ל היה ממעריציו הנודעים של רבי נחום והיה פוקד את ביתו פעמים רבות להתענג על אמרי פיו, בעת הלוויה ביקש להודיעו על בואה של המיטה בסמוך לביתו ויצא ללוותו בשארית כוחותיו, [נפטר ג' חודשים לאחר פטירת רבי נחום] כמו"כ בקש האדמו"ר מצאצאיו

בהקדם להנהגותיו בקדוש: ההליכה היומית לכותל והקפדתו לעלות לטביבלאך ב"זכרון משה" לשמיעת קדיש, קדושה וברכת-כהנים, ושיוכל ללכת לטבילה במקווה. בשומעו את דבריהם התנגס ר"ג וקרא בקול: "הנה בשבוע שעבר בהיותי בריא ב"ה, רצה אז הקב"ה שאלך למקוה ולכותל ולשמוע קדושה ב'זכרון משה', אולם עכשיו בשבוע זה, שהקב"ה רוצה שאהיה מוטל במיטה אפוף ומלופף בכאבים ויסורים, הרי שזהו רצון הש"ת עכשיו! ממילא זהו המקוה, זהו הכותל המערבי, וזהו הקדושה והקדיש, שהקב"ה רוצה כרגע ממני, ויעלו לרצון מלפני הבו"ת כאילו קיימתים בפועל ממש".

שיעניקו לו את השולחן עליו היה רבי נחום לומד עד "כלות"....וכן את הכרית עליה היה מניח ראשו. ואכן הם מלאו בקשתו, והוא היה משתמש בו רק בליל הסדר, וכך נהג אחריו בנו כ"ק בעל החוקי חיים ז"ע. רבי נחום הותיר אחריו את חתנו החשוב הרב אברהם בויאר ז"ל מגדולי חסידיו רוז'ין מטשערנוביץ ואח"כ מראשי מנהיגי היהדות בת"א, בניו אחריו יבדלחט"א הגאון הגדול ר' יודל בויאר מגדולי תלמידי החזון איש ור"י בית שמעיה זצ"ל. הרב ירחמיאל בויאר שליט"א לשעבר רה"ע ב"ב ומגדולי העסקנים בתנועת דגל התורה וכלל היהדות החרדית. והרב מנחם נחום בויאר שליט"א.